

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Postkomunistická levice ve středovýchodní Evropě –
komparace tří zemí**

Martin Hučko

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

**Postkomunistická levice ve středovýchodní
Evropě – komparace tří zemí
Martin Hučko**

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Ladislav Cabada, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Tímto způsobem bych velice rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce doc. PhDr Ladislavu Cabadovi, Ph. D. za jeho rady, doporučení a věnovaný čas při psaní práce.

Obsah

1. Úvod	1
2. Vývoj KSČ a stranický systém Československa před rokem 1989	6
2.1 Stranické prostředí České republiky na počátku 90. let	7
2.2 Po listopadový vývoj KSČ(M) a stranické sjezdy	8
2.3 Štěpení strany	13
2.4 Vývoj KSČ(M) ve stranickém prostředí České republiky	15
2.5 Program KSČM	18
3. Stranický systém Slovenska v 90. letech	21
3.1 Transformace KSS na SDL'	22
3. 2 Vývoj KSS - SDL' ve stranickém prostředí Slovenska	24
3.3 Po listopadový vývoj KSS - SDL' a stranické sjezdy	29
3. 4 Štěpení uvnitř strany	31
3. 5 Program SDL'	32
4. Stranický systém Polska před rokem 1989	33
4. 1. PZPR v 80. letech 20. století	34
4. 2. Zánik PZPR, vznik a vývoj SdRP/SLD	37
4. 3. Vývoj SdRP/SLD ve stranickém prostředí Polska	41
4. 4. Štěpení PZPR/SdRP/SLD	43
4. 5. Program SdRP/SLD	45
5. Závěr	47
6. Resumé	52
7. Prameny a literatura	53
8. Přílohy	58

1. Úvod

Středovýchodní Evropa je oblast, kde se ve všech zemích od konce 2. sv. války postupně dostaly k moci komunistické režimy. Tyto režimy ovládaly politické strany, které byly mocensky řízené z Moskvy a strany se tak staly jejich tzv. satelity. Ve všech těchto zemích byl hlavní ideologií komunismus, která určovala roli ve všech směrech společnosti. Prakticky v každém státě existovala jedna hegemonní strana, která určovala chod řízení státu. V případě Československa se jednalo o Komunistickou stranu Československa, ta měla v československém prostředí výsadní postavení a byla prakticky jedinou volitelnou stranou. Ve východním bloku lze nalézt i státy, kde se ve stranickém systému ocitlo i více politických uskupení, což mělo nést známky domnělé plurality, i přesto byl stát ovládán právě jednou hegemonickou stranou. Toto je právě případ Polska, kde za komunistického režimu existovaly Demokratická strana, Sjednocená lidová strana a komunistická Polská sjednocená dělnická strana.

V 80. letech se komunistický východní blok začíná pomalu hroutit a na konci 80. let se již v některých státech objevují antikomunistické tendence. Jakmile opadl vliv ze Sovětského svazu a padla „železná opona“, nastala tak v zemích východního bloku demokratizace, ač v některých státech to bylo v menší míře. Ve vznikajících politických systémech bylo tedy důležité nově zformovat stranický systém. Utvářely se politické strany různého typu (nacionalistické, sociálnědemokratické, konzervativní a další), které buď vznikly nově, nebo se hlásily k tradicím stran zakázaných nedemokratickým režimem. Bylo tedy otázkou, co se bude dít se stávajícími komunistickými stranami. V některých případech se komunistické strany transformovaly a staly se z nich nástupnické strany. Termín *nástupnická strana* („*successor party*“ nebo „*communist successor party*“) se v západní Evropě stal určujícím pro

tento typ stran. *Nástupnická strana* je subjektem, který měl společnou minulost s předešlou komunistickou stranou. Toto označení neplatí pro nově vzniklé komunistické strany nebo strany, které se odštěpily již během vývoje v 90. letech (Hloušek – Kopeček, 2002: 13). Herbert Kitschelt vypracoval analýzu reformních komunistických stran, která se zabývala jejich transformací a pokusila se o vymezení jednotlivých podmínek pro to, abychom mohli určit, jestli podmínky měly vliv na formování *nástupnických stran*. Mezi tyto podmínky lze zařadit: připravenost stranické elity k proměně strany, akceptace členskou základnou, historická relevance levice, udržení majetkového a finančního základu nezbytného pro etablování nové strany (Hloušek – Kopeček, 2002: 23).

Téma Postkomunistické levice ve středovýchodní Evropě a komparaci tří vybraných zemí jsem si zvolil, protože mne zaujalo, jak je možné, že v České republice má KSČM stále dosahuje stabilních volebních výsledků a od Sametové revoluce se vždy dostala do parlamentu. Zajímalo mne, jak se situace vyvíjela ve zbylých státech středovýchodní Evropy, zda existují další komunistické strany nebo zanikly či se sociálně-demokratizovaly. V případě volebních programů a vývoje ve straně jsem se chtěl dozvědět, jak se nástupnické strany dokázaly vyrovnat se svou komunistickou minulostí. Tyto otázky jsem se rozhodl v mé bakalářské práci prozkoumat a pokusit se na ně najít odpověď na základě analýzy těchto stran.

Oblast středovýchodní Evropy je velice rozsáhlá a v mém zadání práce stojí porovnání postkomunistických levicových stran (nástupnických stran) ve třech zemích, vybral jsem si proto země, které jsou geograficky blízko a také jsou mi vzhledem ke společným hranicím nejbližší, těmi jsou Česká republika, Slovensko a Polsko. Tyto státy měly komunistickou hegemonickou stranu, která se však po pádu totalitního režimu v každé zemi vyvíjela jiným způsobem. Všechny vybrané státy lze již dnes nazvat

naprosto demokratické a každému státu tak podařilo zbavit komunistického režimu. V těchto zemích je dnes fungující demokratická společnost se soutěživými volbami a stranickým pluralismem.

Hlavní cíl mé práce je zjistit v jaké míře se strany transformovaly či netransformovaly, sociálně-demokratizovaly nebo se jim transformace v sociálnědemokratickou stranu nezdařila. Do jaké míry programy odpovídají demokratickým stranám či ne, jestli se jejich programy změnily či nezměnily. Jestli se ve stranách obměnila či neobměnila stranická elita z dob totalitního režimu. První má výzkumná, na kterou bych se ve své práci rád pokusil najít odpověď, zní: zda se postkomunistické strany staly na základě volebních výsledků relevantními a stabilními stranami v politickém systému? V této výzkumné otázce se také zaměřím na to, zdali se strana zúčastnila/nezúčastnila rozhodovacího procesu ve vládní koalici či vládla sama? Pokud se stala stranou ve vládní koalici, jaký na ni měla vliv či neměla, co prosazovala a jakým způsobem se chovala? Na tuto výzkumnou otázku bych ve své práci chtěl odpovědět na základě volebních výsledků dané strany a popřípadě jejím působením ve vládní koalici.

Druhá výzkumná otázka se týká vývoje programů stran: zdali se strany na základě svého programu staly stranami sociálnědemokratickými či socialistickými nebo zůstala u svého předešlého programu či podědila jednotlivé prvky z programů komunistické strany? Dále budu zkoumat, do jaké míry se programy ve vývoji stran měnily či zůstaly od počátku 90. let stejné. V rámci této výzkumné otázky se budu snažit nalézt adekvátní odpověď zkoumáním programových materiálů.

Třetí výzkumná otázka se bude zabývat výměnou stranického vedení, jestli k výměně došlo a jakým způsobem? Pokud došlo k výměně, byla vyměněna celá vládnoucí garnitura nebo se obměnila jenom

„nepohodlná“ část strany? Ve své práci bych na tuto výzkumnou otázku chtěl odpovědět pomocí stranických sjezdů, kde se měnilo či neměnilo stranické vedení a určoval se směr strany.

Ve své práci jsem zvolil jako nejrozumnější způsob pro porovnání postkomunistických levicových stran. Porovnávanými postkomunistickými stranami budou Komunistická strana Čech a Moravy (Česká republika), Strana demokratické levice (Slovensko) a Svaz demokratické levice (Polsko). V případě těchto politických subjektů mne budou zajímat rozdíly nebo shody mezi těmito stranami, zaměřím se na jejich volební podporu, programy a klíčové osobnosti ve vedení strany. Mnou zkoumané období bude v intervalu od konce 80. let do roku 2011.

Svou bakalářskou práci jsem rozdělil na tři základní kapitoly (Česká republika, Polsko a Slovensko). V rámci každé hlavní kapitoly je pět až šest podkapitol. Tři základní kapitoly budou popisovat vývoj postkomunistický levicových stran od přelomu 80. a 90. let až do roku 2011. Každá hlavní kapitola začíná stručným úvodem do stranického prostředí dané země (kromě Slovenska) před zahájením demokratického procesu. Zda se v politickém systému dané země nalézala ještě některé politické uskupení či ne. Jedna z vedlejších kapitol se bude zaměřovat na samotný vnitrostranický vývoj postkomunistické levice. Zaměřím se na sjezdy stran, jak se formovalo vedení, které by mohlo přispět k jinému směřování strany. Na základě sjezdů stran se budu také snažit popsat vývoj stran. Další vedlejší kapitola se bude zabývat stranami, které se odštěpily od nástupnické strany nebo se sloučily se stranou jinou. V případě odštěpení nebo sloučení strany se budu snažit nalézt důvody tohoto rozhodnutí. Jedna kapitola bude věnována programům stran, na základě těchto programů bych se rád dozvěděl, jestli strany změnily své ideologické zaměření či ne. Budu také zkoumat volební výsledky a na jejich základě stanovit stabilitu strany ve stranickém systému země, jestli se strana může pochlubit stálou voličskou podporou nebo zda její

voličská podpora klesá/roste. V závěru práci bych poté shrnul východiska práce a to tedy porovnání zkoumaných postkomunistických levicových stran ve vybraných zemích. Rád bych také zodpověděl na výzkumné otázky, jež jsem si v úvodu práce stanovil.

Tématem postkomunistické levice ve středovýchodní Evropě se zabývá mnoho českých politologů, například M. Mareš, L. Cabada, M. Kubát, V. Hloušek, L. Kopeček, P. Just a další. Ve své bakalářské práci se pro mne stal primárním zdroje sborník autorů Víta Hlouška a Lubomíra Kopečka *Rudí a Růžoví: Transformace komunistických stran*. Tuto publikaci jsem využil téměř ve všech kapitolách. Jedinou vadou tohoto zdroje je, že není příliš aktuální. To platí pro téměř všechny mé použité zdroje, proto jsem musel nové informace o dění ve straně či volebních výsledcích hledat na internetových portálech. Celkově se o postkomunistických levicích nepíše v takové míře, jak by bylo z hlediska důležitosti tématu vhodné. V kapitole Polsko jsem nejčastěji používal publikaci *Demokracie v Polsku* od Michala Kubáta, která shrnovala informace do roku 2005. Dalším zdroje, který jsem využil v mé práci, byl sborník *Politické strany ve střední a východní Evropě: ideově-politický profil, pozice a role politických stran v postkomunistických zemích* od P. Fialy, J. Holzera a M. Strmisky, ten mě posloužil jako jeden ze základních zdrojů pro zkoumání programů stran. Dále jsem použil publikaci od kolektivu autorů P. Fialy a R. Herbuta *Středoevropské politické systémy politických stran*, publikace *Komunismus v České republice* od autorů P. Fialy, J. Holzera, M. Mareše, P. Pšejji. Ve své bakalářské práci jsem také dohledával informace v politologickém časopisu *Středoevropské politické studie*, některé informace jsem čerpal z *Journal of Communist Studies and Transition Politics*.

2. Vývoj KSČ a stranický systém Československa před rokem 1989

Komunistická strana Československa (KSČ) byla založena roku 1921 a stala se relevantní stranou za doby První republiky. K moci se dostala roku 1948 a zůstala ve vedení státu až do roku 1989 (Mareš, 2005: 131).

Po válce roku 1945 vzniká tzv. limitovaný stranický systém, který nesl název Národní fronta (NF). Stranický systém byl redukován pouze na šest politických stran: KSČ, Česká strana národně socialistická, Československá strana sociálně demokratická, Československá strana lidová, Komunistickou stranu Slovenska a Demokratickou stranu, poslední dvě jmenované vznikly na území Slovenska. Roku 1948 po nástupu KSČ k moci se straně povedlo převzít hlavní úlohu v NF a získali tak dohled nad ostatními stranami i celým státem. (Vodička – Cabada, 2007: 80).

V roce 1951 se konalo zasedání ÚV KSČ, na které byli obviněni „nepohodlní“ členové strany. Mezi obviněnými byli Gustav Husák, Marie Švermová, Otto Šling, kteří byli nařčeni z buržoazního nacionalismu. Čistky ve straně vyvrcholily v roce 1952, kdy byl odsouzen k smrti bývalý generální tajemník Rudolf Slánský a dalších jedenáct funkcionářů strany, kteří byli označeni jako „protistátní spiklenecké centrum“¹.

V období zvaném Pražské jaro roku 1968 vyloučila KSČ ze své strany reformisty, kteří nesouhlasili s okupací země. Počátek čistek ve straně můžeme datovat k počátku 70. let, kdy byl zbaven O. Černík nahrazen ve funkci předsedy vlády L. Štrougačem. V polovině téhož roku byl dále z ÚV vyloučen A. Dubček². Vyloučení reformisté, kteří se chtěli vrátit do politického života, se v roce 1988 rozhodli založit Klub za

¹ Zdroj: http://www.denik.cz/z_domova/pred-ti-lety-zacaly-cistky-v-ksc-padl-husak-ci-sla.html. Zhlédnuto dne 25. 04. 2012.

² Zdroj: http://www.totalita.cz/norm/norm_01.php. Zhlédnuto dne 25. 04. 2012.

socialistickou přestavbu nazvaný Obroda (Mareš, 2005: 131). Hlavními představiteli a zakladateli Obrody se stali Vojtěch Mencl a Čestmír Císař. Obroda se snažila zlepšit svou pozici v rámci KSČ a navázat dialog s širší částí obyvatelstva. KSČ však odmítala debatu ze strachu, že reformisté z roku 1968 by mohli ve straně získat větší vliv a poté i moc. KSČ dále vadilo, že Obroda navázala kontakt s Chartou 77. Tyto všechny faktory jako neochota navázat kontakt s Chartou 77 nebo ignorování názorů Obrody posunulo KSČ před listopadem 1989 do situace, kdy ve vyjednávání zůstala osamocena (Mareš, 2002: 85).

V polovině 80. let přichází do vedení Komunistické strany Sovětského svazu Michail Gorbačov. Ihned po svém nástupu vyhlašuje změny tzv. přestavby. KSČ však tyto změny nechtěla slyšet, přestože je ÚV KSČ zanesla do svého programu. Roku 1987 je na pozici generálního tajemníka ÚV KSČ nahrazen Gustav Husák, nově zvoleným generálním tajemníkem se stal Miloš Jakeš. Zvolením nové osoby ve vedení strany KSČ se ovšem reformování státu i strany nekonalo. (Mareš, 2002: 84).

2.1 Stranické prostředí České republiky na počátku 90. let

Na počátku 90. let je ve stranickém prostředí České republiky potřeba vzniku nových stran. První stranou, která vzniká po revoluci, je Občanské fórum, které se ovšem po prvních volbách rozpadá. Na jejím základě vzniká strana ODS, vedená Václavem Klausem. Krátce před rozpadem OF se ze strany vymezuje další politická strany OH (Občanské hnutí) ODA (Občanská demokratická aliance) (Fiala – Hloušek, 2003: 19). Další významnou stranou ve stranickém prostředí byla KSČ(M), která však byla po revoluci izolovaná. Mezi ostatní politické subjekty z počátku 90. let patřily ještě ČSSD a KDU – ČSL (Fiala – Hloušek, 2003: 20).

2.2 Po listopadový vývoj KSČ(M) a stranické sjezdy

Datem 17. listopadu roku 1989 přichází postupně kompletní změna politického systému České republiky. Vedení KSČ se po demonstracích na Václavském náměstí rozhoduje svolat mimořádný sjezd a snaží se řešit vzniklé události. Po týdnu od Sametové revoluce je svoláno vedení KSČ. Na tomto sněmu se rozhodl Ladislav Adamec odstoupit jako člen předsednictva ÚV KSČ ale také na pozici předsedy vlády. Zároveň na tomto sjezdu vystoupili z předsednictva strany také Miloš Jakeš a Gustav Husák. Novým generálním tajemníkem strany byl zvolen Karel Urbánek. I přes změny ve vedení strany nebyla schopna KSČ reagovat na požadavky demonstrujících a stále se tak stávala nedůvěryhodnější, lidem vadila zejména osoba Miroslava Štěpána, který nechtěl odstoupit z vedení ÚV KSČ. Na nátlak straníků a společnosti se rozhodl vystoupit z vedení k datu 26. 11. (Mareš – Fiala – Pšeja – Holzer, 1999: 92).

Probíhající generální stávka podpořena nově vzniklým OF si stanovila za cíl zrušení vedoucí úlohy KSČ v ústavě. Dne 29. 11. byla z důvodu nátlaku obyvatelstva a vyjednavců OF zrušena vedoucí úloha KSČ ústavním zákonem (Ústavní zákon č. 135/1989 sb.). Na základě těchto kroků doufala KSČ ve znovu zapojení do politického systému, to bylo podpořeno právě zrušením vedoucí úlohy KSČ a vyloučením Milouše Jakeše a Miroslava Štěpána ze strany ke dni 7. prosince (Mareš, 2002: 87).

Situace se v KSČ nezlepšovala, a proto bylo zapotřebí svolání mimořádného sjezdu strany, který se uskutečnil ve dnech 20. a 21. prosince. Na sjezdu strany bylo přijato mnoho opatření. Byl přijat akční program, který se jmenoval *Za demokratickou socialistickou společnost v ČSSR*. V programu byla zanesena snaha o přeměnu KSČ na novodobou demokratickou stranu. Dále bylo rozhodnuto o distancování se ze stalinistického modelu a dalších obdob marxismu.

Na mimořádném sjezdu byly také vyloučeny ze strany kompromitující osoby a definitivně byly rozpuštěny Lidové milice. Zrušeno bylo také Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti. Členové, kteří byli vyloučeni z předchozích let (zejména v roce 1968), mohli opět vstoupit do strany, zrušeny byly také krajské výbory. Sjezd strany také změnil stranické vedení. Novým předsedou strany (nahrazená funkce generálního tajemníka) se stává Ladislav Adamec a místopředsedou se stává Vasil Mohorita. Jedním z nejdůležitějších událostí sněmu bylo rozhodnutí o vytvoření nové územní organizace v rámci Komunistické stran Československa (Fiala – Mareš – Pšeja, 2005: 1414).

Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM) vzniká v rámci federalizované KSČ a má být stranou, která bude hájit především ekonomické, kulturní a společenské zájmy na území České republiky. Dne 31. března se konal její ustanovující sjezd, kde se volilo nové vedení. Prvním zvoleným předsedou KSČM se stává Jiří Machalík (Mareš, 2002: 89).

První sjezd KSČM se konal v Olomouci ve dnech 13. – 14. října roku 1990. Na sjezdu byl schválen nový organizační řád KSČM, program strany a *Teze ekonomického a sociálního programu KSČM*. V programu strany byl zanesen požadavek demokracie, sociální spravedlnosti a samosprávných celků na území České republiky. Hlavním cílem vedení bylo stanovení demokratického socialismu jako základ programu KSČM. Aktéři sjezdu se dále vyjádřili k tradici levice jakožto sociálnědemokratického hnutí, dále se přihlásili pouze k některým úsekům v historii Československa, kde se komunističtí příslušníci dokázali stát součástí demokratických sil (konec 60. let). Na sjezdu se také volilo vedení do Rady federace KSČS, kam byl zvolen například Miroslav Grebeníček, Vasil Mohorita, Miloslav Ransdorf nebo Jiří Svoboda, který se stal na sjezdu novým předsedou KSČM. (Mareš – Fiala – Pšeja – Holzer, 1999: 109).

18. sjezd KSČS se konal 3. a 4. listopadu, tento sjezd byl důležitý vzhledem k federalizaci KSČS na dva subjekty KSČM a KSS (KSS poté změnila název na Komunistickou stranu Slovenska – Strana demokratické levice). Hlavním orgánem KSČS se stala Federální rada. Ta však nezasahovala do jednotlivých částí KSČS a byla pouze orgánem, který měl spojovat zájmy KSČM a KSS-SDL zejména v organizačních záležitostech a otázkách, které měly význam v celé federaci a dále v mezinárodních otázkách. Federace mezi KSČM a KSS-SDL však neměla dlouhého trvání a rozpadla se k 7. dubnu 1992 vystoupením SDL (Mareš – Fiala – Pšeja – Holzer, 1999: 90; Mareš, 2002: 109).

Druhý sjezd KSČM se uskutečnil 12. – 13. prosince 1992. V nepřítomnosti³ byl předsedou zvolen opět režisér Jiří Svoboda, který měl svou oblíbeností ve společnosti zlepšit obraz strany. Právě Jiří Svoboda zahájil novou debatu o změně názvu strany. Navrhoval názvy: Strana radikální levice, Strana demokratické levice nebo Strana demokratického socialismu. Jiří Svoboda označil termín komunismus v názvu v České republice již za neudržitelný a na základě tohoto termínu podle něj nešla sestavit levicová koalice, protože byl ostatními strany vnímán negativně. Většina z vedení strany se ovšem klonila k názoru ponechat název strany (Fiala – Mareš – Pšeja, 2005: 1422).

Nejdůležitějším sjezdem vzhledem k vývoji KSČM, se stal sjezd konaný 26. června roku 1993 v Prostějově. Již před sjezdem oznámil Jiří Svoboda, že se znovu nebude ucházet o post předsedy KSČM. Jiří Svoboda, který měl ochotu reformovat stranu, byl nahrazen Miroslavem Grebeníčkem, ten byl schůdnější pro širší vedení než Jiří Svoboda, protože konzervativní členové se báli ztráty vlivu ve straně. Zvolením Miroslava Grebeníčka byla zřejmé, že strana se nebude reformovat, tak jak se očekávalo od bývalého předsedy Jiřího Svobody. Na sjezdu

---

³ Dne 5. prosince roku 1992 byl na předsedu Jiřího Svobodu spáchán pokus o atentát. Předseda KSČM byl ve svém bytě pobodán a musel být hospitalizován.
Zdroj:http://www.sds.cz/docs/prectete/10let/aten_svo.htm. Zhlédnuto dne 11. 4. 2012.

dochází k ukončení působnosti platforem, které vznikaly od roku 1989. Dále byla potvrzena programová východiska z politického programu v roce 1992, která byla založena tradicionalistického přístupu. KSČM stále odmítala kapitalismus, který byl podle ní zodpovědný za vznikající problémy v české společnosti ale i ve světovém měřítku a způsoboval rozpory mezi třídami ve společnosti. Na sjezdu strany byli vyloučeni členové, kteří neustále odmítali nově vzniklý režim po roce 1989 a hlásili se k režimu předchozímu. Jednalo se zejména o členy platformy „Za socialismus“, která byla založena Miroslavem Štěpánem (Hloušek – Kopeček, 2010: 70, 71).

Dne 2. prosince roku 1995 se konal v pořadí již IV. sjezd KSČM v Liberci. KSČM na sjezdu odsouhlasila tzv. Politickou deklaraci IV. sjezdu, která se opírala o stanoviska z kladenského programu (viz níže) z roku 1992. Na tomto sjezdu se KSČM vymezila vůči stranám SDL a LB. IV. sjezd volil i stranické vedení. Staronovým předsedou se stal Miroslav Grebeníček a místopředsedy se stali Zdeněk Klanica, Miloslav Ransdorf a Vlastmil Balín (Mareš – Fiala – Pšeja – Holzer, 1999: 130).

Ve Žďáru nad Sázavou se v rozmezí dnů 4. a 5. prosince roku 1999 uskutečnil po 4 letech V. stranický sjezd. Ve Žďáru nad Sázavou byly dále schváleny dokumenty „*KSČM na přelomu tisíciletí*“ a „*Program obnovy*“. Sjezd potvrdil ve funkci předsedy strany Miroslava Grebeníčka (Mareš, 2011: 21, 22). Zvoleni byli i místopředsedové ve složení Vlastimil Balín, Zuzka Rujbrová, Jiří Dolejš, Václav Exner a Miloslav Ransdorf. Dále byl na sjezdu schválen informační materiál o V. sjezdu nazvaný „*Lepší cesta pro naši zemi*“. V projevech vystoupivších členů strany se také často objevoval požadavek na omlazení strany za pomoci spolupráce mládežnických komunistických organizací (Mareš – Fiala – Pšeja – Holzer, 1999: 130).

VI. sjezd KSČM konal 15. a 16. května roku 2004 v Českých Budějovicích, kde naposledy obhájil křeslo předsedy strany Miroslav Grebeníček. Místopředsednické funkce ovšem zaznamenaly mnoho změn. Po zasedání ÚV KSČM se stali místopředsedy Jiří Dolejš, Václav Exner, Karel Klimša, Vojtěch Filip a František Toman (Mareš, 2011: 23). Sjezd KSČM rozebíral i témata spojená s vnitrostranickými otázkami, mládežnickými organizacemi a záležitosti ve společnosti⁴.

Dne 1. října roku 2005 dochází ke změnám ve vedení strany. Po dlouhém období dvanácti let odstupuje z vedení strany Miroslav Grebeníček údajně po neshodách ve vedení strany. Dlouholetý předseda je nahrazen místopředsedou Vojtěchem Filipem, který měl zlepšit obraz strany ve společnosti a dodat jí novou tvář v rámci politického systému. Zvolením Vojtěcha Filipa ale očekávané změny v širší míře nenastaly (Mareš, 2011: 24).

Zatím poslední sjezd KSČM se uskutečnil 17. a 18. května roku 2008 v Hradci Králové. Ve vedení strany byl opět potvrzen Vojtěch Filip, který poprvé obhájil mandát předsedy strany. Vedení se rozhodlo pro volbu 6 místopředsedů. Těmi se stali: Jiří Dolejš, Leo Luzara, Věra Žezulková, Jana Bystřická a Čeněk Milota. V Hradci Králové byla schválena několik usnesení například *Rezoluce VII. sjezdu KSČM proti radarové základně USA na území ČR* nebo *Prohlášení VII. sjezdu KSČM k živnostníkům, malým a středním podnikatelům*⁵.

---

⁴ Zdroj: <http://www.kscm.cz/nase-strana/sjezdy-kscm>. Zhlédnuto dne 15. 3. 2012.

⁵ Tamtéž.

2.3 Štěpení strany

Dne 27. listopadu roku 1989 se od KSČ odštěpuje křídlo, které odmítalo současnou podobu strany. Nové křídlo se nazývalo DFK (Demokratické fórum komunistů). Základní jádro strany tvořili Bohuslav Šmeral a Miroslav Grossman. Hlásili se k vývoji socialistickou cestou, ale uznávali podíl na změnách ve státě i jiným levicovým stranám (Československá sociální demokracie a Československá strana socialistická). Strana DFK dále žádala zrušení Lidových milic, příchod nových lidí do strany a zrušení funkce generálního tajemníka, ten měl být nahrazen předsedou (Mareš, 2002: 88).

Na jaře roku 1991 se ve straně odštěpuje další platforma, která se nazývá Demokratická strana práce (DSP). Hlásila se k ideám Socialistické internacionály a za svého partnera ke spolupráci si vybrala ČSSD. V roce 1993 se jako marginální politická strana sloučila s SDL (Strana demokratické levice) (Mareš, 2002: 91) Tato skupina byla zastoupena výše zmiňovaným Vasilem Mohoritou a Michalem Krausem. Stanu vytvořili členové Demokratické levice a někteří členové Československé strany socialistické, zejména disidentská skupina z 60. let. Jedním z důvodů vzniku strany byla neochota současných členů přejmenovat KSČM. Právě v rámci této skupiny vzniká debata o změně názvu strany. Rozpoutaná debata vedla až k vyhlášení vnitrostranického referenda, které se odehrávalo ve dnech 15. října až 31. prosince roku 1991. KSČM tehdy čítala na 354 545 členů a hlasování se zúčastnilo 291 783. Referendum rozhodlo o ponechání názvu KSČM, pro uchování názvu se vyhlásilo 221 575 členů strany, což je necelých 76 % zúčastněných voličů (Fiala – Mareš – Pšeja, 2005: 1422).

Při 3. sjezdu KSČM v červu 1993 se odštěpuje ze strany další skupina. Vzniká tedy nový proud nazvaný SDL, který vznikl odchodem některých členů z KSČM, jejím hlavním představitelem se stal Josef Mechl.

Do strany postupně začali vstupovat i členové Demokratické levice (DL). Členové strany DL byli přeregistrováni do SDL.⁶ Na konci roku 1993 byli ještě do SDL začleněni členové DSP a do SDL vstoupil i Vasil Mohorita. Po těchto organizačních záležitostech se strana rozhodla vytvořit republikovou strukturu, to se jí však nepodařilo. Při volbách do Poslanecké sněmovny České republiky v roce 1996 se strana se ziskem 0,13 % hlasů rozhodla sloučit se stranou Levý blok (viz níže) (Mareš, 2002: 92, 93).

Roku 1993 se odštěpuje od KSČM další subjekt tzv. Levý blok (LB). Strana byla vytvořena poslanci České národní rady J. Ortmanem a M. Stiborovou. Strana byla zaregistrována ke dni 18. 8. 1993. Členové strany se snažili o reprezentaci Levého bloku jako samostatné platformy, strana nesla stejný název jako volební koalice KSČM a LB z roku 1992. KSČM označila LB za samostatný politický subjekt, ale zároveň doporučovala svým členům nevstupovat do LB (do roku 1993 mohli být členové ve více stranách). KSČM dále nebyla spokojená s názvem strany, který byl stejný jako název koalice a mohl tedy mást voliče. Historicky první předsedkyní strany LB se stala Marie Stiborová, ta byla roku 1995 nahrazena Jaroslavem Ortmanem. V prvních volbách od založení strany roku 1996 získal LB do Poslanecké sněmovny ČR pouze 1,4 % hlasů (Mareš – Fiala – Pšeja – Holzer, 1999: 126).

Po neúspěšných volbách pro SDL a LB se obě strany dohodly 8. 2. 1997 na sloučení. Ke sloučení došlo 21. 6. 1997 a strana se přejmenovala na Levý blok – Strana demokratické levice. Předsedkyní se stala bývalá předsedkyně LB Marie Stiborová. V prosinci téhož roku se strana na sjezdu přejmenovává na SDS (Stranu demokratického socialismu). Na sjezdu strany je zvolen i nový předseda, kterým se stal Vasil Mohorita. Na jaře roku 1998 Vasil Mohorita zpochybnil existenci

---

⁶ Někteří členové DL po přeregistraci členů stále udržovali DL funkční, ačkoli strana pracovala bez právního podkladu. Tento spor vedl až k soudnímu řešení, kdy bývalý předseda DL Indruch tento spor prohrál (Mareš, 2002: 93).

strany a rozhodl se pro ukončení činnosti strany. Vedení strany však tyto spekulace odmítlo a zvolilo si nového předsedu Jiřího Hudečka. SDS se nezúčastnila voleb do PS ČR v roce 1998, roku 2000 kandidovala pouze ve volbách do krajů a to pouze v kraji Vysočina, kde získala 0,7 % hlasů. Ve volbách roku 2002 kandidovala do PS ČR, ale sestavila kandidátní listinu pouze v Praze. Volby pro ni skončily potupně, když strana získala pouze 475 hlasů (celkem 0,00 % hlasů). SDS je pouze marginálním politickým subjektem v rámci České republiky čítající pouze několik desítek činných členů (Mareš, 2002: 94).

2.4 Vývoj KSČ(M) ve stranickém prostředí České republiky

První svobodné porevoluční volby na území Československa se konaly ve dnech 8. až 9. června roku 1990. KSČ v těchto volbách vzhledem k vývoji po 17. listopadu získala překvapivý zisk. Do Sněmovny lidu Federálního shromáždění získala strana 13,48 % hlasů, do Sněmovny národů Federálního shromáždění obdržela strana 13,80 % hlasů. Zisk v České národní radě čítal 13,24 % hlasů. Volby celkově vyhrálo Občanské fórum, když se jim podařilo získat 118 poslanců ve Federálním shromáždění. Třetí ve volbách v roce 1990 skončila KDU (Křesťanská a demokratická unie) a poslední stranou, které se ještě podařilo proniknout do České národní rady a získat poslanecká křesla, byla strana HSD – SMS (Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko). Volební výsledek zajisté ukázal, že většina společnosti se přiklání k volbě OF, které bylo symbolem revoluce. Nicméně překvapivý výsledek KSČ naznačil její budoucnost (Mareš – Fiala – Pšeja – Holzer, 1999: 103).

Poslední volby v rámci Československé federativní republiky se uskutečnily 5. – 6. června v roce 1992. KSČM se rozhodla uzavřít předvolební koalici se stranou Demokratické levice, strana se krátce před volbami přejmenovala na Demokratickou levici ČSFR (je nutné zmínit,

že se jedná o jinou stranu, než je Demokratická levice v rámci KSČM). KSČM se rozhodla uzavřít koalici z důvodu lepšího obrazu strany pro společnost. (Mareš 2002: 91). Koalice Levého bloku získala ve volbách do Sněmovny lidu Federálního shromáždění 14,27 %, do Sněmovny národů Federálního shromáždění obdržela strana 14,48 % a 14,05 % hlasů do České národní rady. Koalice Levého bloku byla největším levicovým subjektem v České národní radě se ziskem 35 mandátů. Volby vyhrála koalice ODS – KDS (Občanská demokratická strana - Křesťanskodemokratická strana) vedená Václavem Klausem. Druhá skončila koalice Levého bloku, třetí ČSSD (Československá sociální demokracie), čtvrtá strana LSU (Liberálně sociální unie), pátá skončila koalice KDU – ČSL (Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová), šestá strana SPR – RSC (Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa), sedmá ODA. Poslední strana, která překročila 5 % volební klauzuli, byla HSD – SMS (Fiala – Hloušek, 2003: 21)

Ve dnech 31. 5. – 1. 6. roku 1996 se konaly volby do PS ČR. KSČM před volbami zvažovala koalici Socialistický blok, která měla zahrnout do koalice i odpadlé strany. KSČM si nakonec tento krok rozmyslela a nakonec se to ukázalo jako správný krok. KSČM se ve volbách umístila se ziskem 10,33 % hlasů na třetím místě za vítěznou ODS (29, 62 % hlasů) a druhou ČSSD (26,44 % hlasů). Do Poslanecké sněmovny se ještě podařilo proniknout KDU – ČSL (8,08 % hlasů), SPR – RSC (8,01 %) a ODA (6,36 %). Po volbách byla sestavena menšinová vládní koalice ODS, KDU – ČSL a ODA, která měla v Poslanecké sněmovně 99 mandátů. KSČM získala ve volbách 22 mandátů a byla v opozici se zbylými stranami (Mareš – Fiala – Pšeja – Holzer, 1999: 120, 121).

Po dvou letech se v České republice konaly předčasné volby vyvolané hlasováním nedůvěry vládě. Volby se uskutečnily mezi dny 19.

a 20. června roku 1998. KSČM skončila ve volbách třetí a získala 11,03 % hlasů. Volby poprvé v historii vyhrála ČSSD (32,31 % hlasů), druhá skončila ODS (zisk 27,74 % hlasů). Pětiprocentní volební hranici přeskročily ještě strany KDU – ČSL a US (Unie svobody). Situace byla po volbách velice vyhrcoená. Ani jedna z prvních dvou stran nenašla koaliční partnery. ODS a ČSSD se tedy dohodly na vytvoření menšinové vlády ČSSD, což bylo zpečetěno podpisem dohody tzv. *Smlouvy o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice* (nazývanou také „opoziční smlouva). KSČM měla po volbách zájem o sestavení vlády s ČSSD, ale její předseda Miloš Zeman tento krok odmítl (Fiala – Hloušek, 2003: 34, 35).

Následující volby se odehrály v roce 2002, tedy po čtyřech letech menšinové vlády ČSSD. Do Poslanecké sněmovny se dostaly pouze čtyři politické subjekty. KSČM ve volbách skončila opět třetí avšak s rekordním ziskem v rámci České republiky a to s 18,51 % hlasů. Volby opět vyhrála ČSSD (30,20 % hlasů), druhá skončila ODS (24,47 % hlasů). Poslední subjekt, který se dostal do Poslanecké sněmovny, byla koalice KDU – ČSL a US – DEU (Unie svobody – Demokratická unie). Vládní koalice byla složena s ČSSD a koalice KDU – ČSL a US - DEU (Fiala – Hloušek, 2003: 43). KSČM získala rekordních 41 mandátů a Vojtěch Filip se stal místopředsedou Poslanecké sněmovny ČR a KSČM tak dočasně zesílila svou pozici v rámci stranického prostředí České republiky (Fiala – Mareš – Pšeja, 2005: 1425).

V roce 2006 ve dnech 2. a 6. června se uskutečnily volby do Poslanecké sněmovny ČR. KSČM vedená novým předsedou strany Vojtěchem Filipem zaznamenala šestiprocentní propad od posledních voleb v roce 2002 (Mareš, 211: 24). Strana skončila ve volbách na 3. místě se ziskem 12,81 %, což na počet přepočít hlasů čítá 26 mandátů. Volby vyhrála ODS (zisk 35,38 % hlasů), druhá skončila ČSSD (zisk

32,32 % hlasů). Do sněmovny se ještě dostaly strany KDU – ČSL (zisk 7,22 %) a Strana zelených (SZ) (zisk 6,29 % hlasů)⁷.

Ve dnech 28. – 29. května roku 2010 proběhly prozatím poslední volby do Poslanecké sněmovny. KSČM ve volbách skončila na 4. místě se ziskem 11,27 % hlasů, který přiměřeně odpovídal minulému volebnímu zisku. Vítězem voleb se stala ČSSD (zisk 22,08 % hlasů) následována ODS (zisk 20,22 %) a TOP09 (zisk 16,70 % hlasů). Poslední stranou, která překročila 5% volební práh, se staly VV (Věci veřejné) se ziskem 10,88 % hlasů (Pink – Valterová, 2011).

2.5 Program KSČM

Před prvními volbami v roce 1990 se volební program KSČM (kandidáti na poslanecký mandát byli na listině v rámci KSČ) radikálně změnil. Nový program strany se prakticky nelišil od programů nově vzniklých stran. V programu se například ani nehovořilo o třídním boji. Hlavním požadavkem strany byl vznik právního státu a větší působnosti obcí. Strana se v programu usnesla na zavedení tzv. *demokratického socialismu*. Ten podle strany představuje: „*Spojení ideálů demokracie a humanity, lidských práv a svod, sociální spravedlnosti a životních jistot*. KSČM je proti dosažení monopolu za pomoci polického nabytí moci (Křížkovský – Klinderová – Suchánek – Lakatoš, 1992: 17).

Po II. sjezdu v Kladně byl schválen základní program KSČM tzv. kladenský program, který je dodnes jedním z hlavních stanov strany. KSČM vyjádřila, že myšlenky socialismu stalinsko-brežněvovského typu nebyly pochopeny lidmi, kteří se odmítli podílet na vybudování tohoto typu společnosti. Ve svém programu se strana hlásí k ideám přínosu Marxe a Engelse. Hlavním cílem KSČM je dle programu vybudování moderní socialistické společnosti. V počátku programu je řečeno:

---

⁷ Zdroj: <http://www.volby.cz/pls/ps2006/ps2?xjazyk=CZ>. Zhlédnuto dne 16. 3. 2012.

„Omezení a hromadné porušování politické i ekonomické demokracie učinily systém tzv. reálného socialismu neživotaschopným. Výsledkem byla značná diskreditace ideálů, z kterých hnutí vycházelo, a zpochybnění i dalších pokusů vytvořit sociálně spravedlivou společnost“⁸.

KSČM se ve svém „Politickém programu KSČM“ vyjadřuje pro to, „aby bylo překonáno omezení všech forem moci a správy od lidu, které předchozí režim postupně obnovil, a které současný režim svou politikou utvrzuj“. Chtějí: „skutečnou demokracii, o její obnovu a rozvinutí tak, aby se uskutečňovala nejen v zájmu lidí, ale stále více jimi samým“, lze to charakterizovat jako „vládu lidu, pro lid a lidem“. Cílem KSČM je: „pozvednout demokracii na vyšší úroveň, vytvořit demokracii socialistické občanské společnosti, ve které se zastupitelské, účastnická a přímá demokracie doplňují a zprostředkují“. Strana ve svém „Politickém programu KSČM“ obhajuje a chrání pluralitu dodržování a další rozšiřování demokratických zásad, zejména politickou pluralitu společnosti... a nekompromisně bojuje proti mocenskému monopolu kterékoli strany a proti jejímu spojování s výkonnou mocí státního aparátu“ (Fiala – Mareš: 1998: 100).

Ve svém „Programu KSČM“ se strana vyjadřuje ke snaze „vybudování moderní socialistické společnosti“. Její postoje jsou „bezvýhradně za politické, sociálně ekonomické, sociálně kulturní a národní zájmy a práva všech, kteří jsou živi z vlastní poctivé práce“. Strana se několikrát ve svém programu vyjadřuje a otevřeně hlásí pro socialismus. V „Programu KSČM“ je ovšem uvedeno, že „impulsy komunistického hnutí výrazně a nesmazatelně ovlivnily moderní civilizaci v zápase za svobodu a spravedlnost. V jeho vývoje se však projevil závažné omyly a systémové chyby“ (Fiala – Mareš, 1998: 98).

---

⁸ Zdroj: <http://www.just.wz.cz/view.php?cislocianku=2005010155>. Zhlédnuto dne 16. 3. 2012.

KSČM na sjezdu roku 1996 vydala z důvodu nadcházející voleb nový volební program „Socialismus – Šance pro budoucnost“, ve kterém se věnují rozsáhlejší informovanosti obyvatelstva. V programu strana žádá: *„informační demokracii, konec stranického a byrokratického ovládání veřejnoprávních sdělovacích prostředků a jejich širokou veřejnou kontrolu“*. Žádají si: *„zákony proti ovládnutí sdělovacích prostředků cizím kapitálem, legislativní podmínky pro práci novinářů i proti zneužívání sdělovacích prostředků k neoprávněnému nebo lživému osočování a skandalizaci občanů* (Fiala – Mareš, 1998: 102).

Na základě „Deklarace IV. sjezdu“ KSČM žádá, aby *„aby náš stát byl půdou pro rovnoprávné uplatnění všech národů, národností a etnických skupin“*. Chtějí *důslednou odluku církve od státu a školy*, jsou pro financování církve jenom z *„prostředků církví a dobrovolných prostředků“*. Dále žádají *„vybodování efektivního, ekonomicky podloženého systému místní a území samosprávy“* (Fiala – Mareš, 1998: 100).

Při VII. sjezdu v Hradci Králové byly schváleny další programové body. Na sjezdu byl uveřejněn program, ve kterém stálo: *„Programový cílem KSČM je socialismus, demokratická společnost svobodných, rovnoprávných občanů, společnost politicky a hospodářsky pluralitní, postavená na maximální občanské samosprávě, prosperující a sociálně spravedlivá, pečující o zachování a zlepšování životního prostředí, zabezpečující lidem důstojnou životní úroveň a prosazující bezpečnost a mír“*⁹.

---

⁹ Zdroj: <http://www.kscm.cz/nase-strana?category=>. Zhlédnuto dne 16. 03. 2012.

3. Stranický systém Slovenska v 90. letech

V porovnání se západní Evropou byla situace na Slovensku jiná než v ostatních postkomunistických zemích, neexistoval zde prakticky žádný politický subjekt. Na Slovensku chyběly konzervativní, socialistické a liberální strany. Proto bylo nutné všechny tyto strany znovu zformovat a vymezit je na politickém spektru. I přes částečné vytvoření těchto stran se na Slovensku utvářely koalice, které byly nesourodé. V prostředí Slovenské republiky se nebralo v potaz vytváření koalic vzhledem k rozdělení stran na ose *pravice-levice*. (Žatkuliak, 2005: 1381).

Po roce 1989 se slovenský stranický systém vyvíjel jiným směrem než v ostatních porovnávaných zemích. Slovensko a jeho stranický systém lze charakterizovat jako nestabilní a značně fragmentovaný. Postupující dobou vznikalo a rozpadalo velké množství politických subjektů. Pouze některé strany dokázaly svou relevantnost a podařilo se jim překonat několik volebních období (1992, 1994, 1998). Těmito stranami byly Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS), Slovenská národní strana (SNS), Strana demokratické levice (SDL) a Křesťanské demokratické hnutí (KDH), které se však voleb v roce 1998 nezúčastnilo (Kopeček, 2002a: 100).

Ve slovenském prostředí počátkem 90. let byla tedy nutnost vzniku nových politických subjektů. Budeme-li brát v úvahu, že strana alespoň jednou překročila volební hranici, můžeme ji chápat jako stranu relevantní. Na Slovensku především vznikaly nové strany, například Strana zelených na Slovensku (SZS), Veřejnost proti násilí (VPN), ta se později rozštěpila a vzniklo Hnutí za samosprávnou demokracii (HZDS). Dále vznikla KDH a tři strany, které zastupují zájmy maďarské menšiny – Maďarské křesťanskodemokratické hnutí (MDKH), strana Spolužití a Maďarská nezávislá iniciativa (MNI), ta se poté přejmenovala na Maďarskou občanskou stranu (MOS). Dále vznikaly strany, které již

měly předchozí historickou tradici. Těmi jsou Slovenská národní strana (SNS), Sociálně demokratická strana na Slovensku, ta změnila název na Sociálnědemokratickou stranu na Slovensku (SDSS) a Demokratická strana (DS). Tyto strany se hlásí k tradici stran z roku 1948 a snaží se tak legitimizovat své pokračování na tradici předchůdců. Jediným odlišným příkladem byla strana SNS, která se v různých etapách vývoje jinak orientovala.¹⁰ Poslední skupinou jsou tzv. postkomunistické strany. Zde můžeme zařadit pouze jednu stranu – Komunistickou stranu Slovenska KSS, která se okamžitě po revoluci přejmenovává na Stranu demokratické levice (SDL) a probíhá zde transformace (Kopeček: 2003: 158, 159).

3.1 Transformace KSS na SDL

Po listopadové revoluci zůstává KSS ochromena a není schopna jednat v důsledku událostí. Již 25. listopadu r. 1989 vydala strana VPN prohlášení, ve kterém žádala zrušení vedoucí úlohy KSČ v ústavě. O den později se sešel Ústřední výbor (ÚV) KSS, který se snažil reagovat na prohlášení a pod tlakem tak zrušil vedoucí úlohu KSČ. V následných dnech bylo vyzváno vedení KSS k odstoupení. Po dalším sjezdu ÚV dne 6. prosince rezignovalo vedení strany¹¹. Zároveň po odstoupení vrchních představitelů vzniká Akční výbor (vzniká ve složení: Peter Weiss, Pavol Kanis, Rudolf Shuster, Milan Čič, Vladimír Mináč a Josef Pribilinec), který přebírá funkci vedení strany. Ihned po svém nastoupení označuje normalizační dokument „Poučení z krizového vývoje“ za zrušený (Kopeček, 2002a: 102).

Po prvních volbách roku 1990 nadále pokračovaly spory mezi KSČM a KSS o řízení v KSČ. Proto se lidé okolo Petera Weisse a Milana

---

¹⁰ SNS byla před rokem 1918 tzv. elitní stranou, ve straně se objevovali známé osobnosti. Zatímco za První republiky se strana orientovala spíše na voliče na venkově. Po roce 1989 je zase stranou, která proklamuje národní zájmy (Kopeček, 2003: 159).

¹¹ V čele tehdejší KSS byl první tajemník Ignác Janák (Kopeček, 2002a: 102).

Ftáčnika rozhodli uvnitř strany KSS provést rozsáhlejší reformaci. Začala i spolupráce mezi postkomunistickými stranami z Polska a sociálnědemokratickými stranami ze západoevropských států. Spolupráce znamenala prozatím symbolickou podporu pro možný budoucí vstup do Socialistické internacionály¹² (Just, 2010: 91).

Po neustálých stranických konfliktech v KSS se utváří dvě zásadní konkurující platformy. První formace „Platforma socialistické orientace“ vedená Weissem se snažila o kompletní přeměnu strany. Hlavním důvodem byla nemožnost obnovy KSS jakožto komunistické strany. Druhou formací je „Platforma komunistické obnovy“, ta odmítala jakoukoliv změnu názvu. Nadále se hlásila téměř k veškerým programovým prohlášením před rokem 1989 (usilovala o zachování marxisticko-leninských proudů ve straně). „Platforma komunistické obnovy“ tedy postrádala relevantnost a sama sebe označila svým směřováním k neschopnosti spolupracovat a rozvíjet se demokratickým způsobem (Kopeček, 2002a: 105).

Předcházející rozepře mezi platformami vedly v létě r. 1990 na sjezdu strany v Prešově k prvnímu přejmenování strany na KSS – SDL¹³. I po tomto sjezdu však pokračovaly vnitrostranické problémy a strana na konci ledna 1991 definitivně vypouští z názvu KSS a zůstává tedy pouze jako SDL (Kopeček, 2003: 162).

Definitivní nezávislost SDL vzniká až rozdělením poslaneckého klubu KSČ na dvě autonomní části (Klub levicových poslanců Komunistické strany Čech a Moravy a Klub poslanců Strany demokratické levice). SDL se poté rozhodla opustit své působení na

---

¹² Mezinárodní Socialistická internacionála vzniká roku 1951. Sdružuje socialistické, sociálnědemokratické, labouristické strany. Zdroj: <http://www.socialistinternational.org/about.cfm>. Zhlédnuto dne 26. 2. 2002.

¹³ Z Platformy komunistické obnovy se v roce 1991 stává Svaz komunistů Slovenska (ZKS). Mezitím byla ještě založena jedna komunistická strana ve Zvolenu názvem Komunistická strana Slovenska '91 (KSS '91). Tyto dvě strany se po čase spojily a dne 29. 8. 1992 obnovila se Komunistická strana Slovenska. Ovšem v celých devadesátých letech se jim nepovedlo proniknout do slovenského parlamentu (Kubát, 2010: 121).

federální úrovni, z těchto důvodů byla vymazána z federálního registru v dubnu roku 1992 (Fiala, Mareš, Pšeja, 2005: 1413).

K SDL' bylo přeregistrováno 47 tisíc členů z původní KSS, což bylo zhruba deset procent z toho, co měla KSS před r. 1989 (Kopeček, 2002a: 106). I přesto měla největší členskou základnu ze všech politických stran na Slovensku a také převzala značný majetek. Na prvním sjezdu v Trenčíně byl vytyčen cíl vstoupit do Socialistické internacionály, zároveň bylo na sjezdu určeno nové vedení. Historicky prvním předsedou se stal Peter Weiss (obdržel 184 hlasů ze 187), prvním místopředsedou se stal Pavol Kanis. Byly také zavedeny nové orgány strany - Výkonný výbor, který se poté přejmenoval na Republikový výbor, a dále byla zřízena Republiková rada. Díky této změně se SDL' definitivně vymezila. Stala se tak systémovým subjektem a získala koaliční potenciál (Kopeček, 2002a: 106; Just, 2010: 91).

Transformace z KSS na SDL' proběhla způsobem, kdy se strana během dvouletého působení téměř dokázala vymanit z komunistické minulosti. Ze strany byli vyloučeni bývalí členové konzervativního křídla a další odešli kvůli nespokojenosti s vývojem strany. Vedení se tedy do určité míry povedlo transformovat komunistickou stranu na stranu demokratické levice (Kopeček, 2002a: 108).

3. 2 Vývoj KSS - SDL' ve stranickém prostředí Slovenska

Před blížícími volbami 1990 přicházely spory mezi stranickým vedením o směřování strany. KSS chtěla větší nezávislost vůči KSČ, (Komunistická strana Československa), a proto si vymohla přidání S k původnímu názvu KSČ (Just, 2010: 90). Problémem bylo, že KSS nebyla formálně právní subjekt, tudíž se musela kvůli svým rozhodnutím obracet na centrálu v Praze. Vysvětlení můžeme nalézt v zákonu o politických stranách č. 15/1990 Sb. Tento zákon tak prakticky

znemožňoval fungování KSS. Na těchto základech se formuje Komunistická strana Čech a Moravy a přebírá fungování KSČ v Čechách a na Moravě. KSS a KSČM se tedy staly zastupujícími orgány pro KSČ, jejichž status zůstal zachován (Kopeček, 2002a: 103).

V létě roku 1990 se konaly první demokratické volby. Volby do Slovenské národní rady vyhrála strana VPN se ziskem 29,34 %, druhá skončilo KDH, třetí SNS a poslední, kdo ještě překročil volební práh, byla strana KSS, která získala 13,3 % hlasů a tedy 22 mandátů. Předsedou Slovenské národní rady se stal F. Mikloško ze strany VPN a předsedou vlády Ján Čarnogurský ze strany KDH (Žatkuliak, 2005: 1395).

V roce 1992 se na Slovensku uskutečnily druhé volby, hlavním favoritem voleb byla strana HZDS vedená Vladimírem Mečiarom. Tato strana nakonec volby vyhrála a podařilo se jí sestavit vládu.¹⁴ Předvolební průzkumy napovídaly postkomunistické SDL' necelých 14 %. HZDS získala 37,26 % a druhá SDL' skončila se ziskem 14,70 %, za nimi následovaly strany KDH, SNS a MDKH a Soužití (Žatkuliak, 2005: 14).

SDL' se po volbách dostává do opozice. Z důvodů sestavení nové menšinové vlády musel V. Mečiar vyhledat podporu pro svou politiku i v opozičních stranách. Domluvil se stranou SNS, ta podporovala HZDS až do pádu vlády roku 1994. Dále uzavřel neepsanou dohodu se stranou SDL' o podpoře pouze několika vybraných legislativních kroků. Po volbách tedy byla sestavena tzv. podpůrná koalice¹⁵ HZDS se stranami SNS a SDL', která však u moci nevydržela až do řádných voleb. (Just, 2010: 93).

Po dlouhých neshodách na parlamentní úrovni se nakonec podařilo HZDS složit koalici s SNS, ta měla však krátké trvání. V roce 1994 vystoupil s projevem prezident Kováč a označil stav země za kritický

---

¹⁴ Vladimír Mečiar se rozhodl, že nevytvoří koalici s některou ze stran, která překročila volební práh. Zvolil tedy menšinovou vládu, jež byla ale nestabilní a roku 1994 se rozpadla (Leška, 2006: 24).

¹⁵ S tímto termínem přichází Miroslav Novák (Just, 2010: 93)

(Leška, 2006: 26). Následkem i tohoto projevu následovalo rozpuštění parlamentu a sestavení přechodné vlády. Opozice v parlamentu se domluvila a sestavila přechodnou vládu v čele s Jozefem Moravčíkem¹⁶. V přechodné vládě byly strany SDL, která byla dominantnější stranou a KDH. Ke koalici se připojily i odstoupivší členové z HZDS a SNS¹⁷. Poprvé tak ve státě střední Evropy vznikla koalice, která byla složena jak z postkomunistické strany SDL, tak i z protikomunistické strany KDH (Kopeček, 1999: 41).

V blížících se volbách roku 1994 se pokusila SDL vytvořit levicový subjekt s dalšími třemi sociálnědemokratickými stranami – Stranou zelených na Slovensku (SZS), Hnutím zemědělců Slovenska (HPS) a SDSS. Celá tato předvolební koalice nesla název Společná volba (SV)¹⁸. Cílem Petera Weisse bylo seskupit sociálnědemokratické strany v jeden subjekt a uspět tak ve volbách. Tato koalice vytvořila „nový“ volební program poskládaný ze společných tezí, jenž nesl název „Naděje Slovenska“. Prakticky se jednalo o politický program SDL, ale byl rozšířen o témata SZS¹⁹ (Kopeček, 2002a: 111).

Parlamentní volby se konaly na pomezí září a října roku 1994. Očekávání SV byla vysoká, ovšem volební výsledek 10,41 % a zisk pouhých 18 mandátů (z toho 13 pro SDL) byl velkým zklamáním. Volby opět vyhrála HZDS v koalici s Rolnickou stranou Slovenska (RSS) s 34,96 % a ve spojení s dalším partnerem SNS měla 70 mandátů. Pro získání nadpoloviční většiny potřebovala 6 dalších mandátů.

---

¹⁶ Jozef Moravčík byl ve vládě Vladimíra Mečiara ministrem zahraničí. Po rozepřích ve straně HZDS se rozhodl vystoupit, poté byl vybrán sestavením nové přechodné vlády (Kopeček, 2006: 178).

¹⁷ Členové, jež vystoupili ze SNS, se rozhodli pro vznik nové strany – Demokratické unie (DU) (Kopeček, 1999: 41).

¹⁸ Volební práh určený roku 1992 pro překročení do SNR je 5 %, pro dvě až tři strany je to 7 % a pro čtyřčlennou koalici a více je to 10 % (Žatkuliak, 2005: 1382).

¹⁹ Tématy SZS byly ochrana přírody, ekologičtější zemědělství nebo bezpečnější zdroje potravin (Kopeček, 2002a: 111).

Do parlamentu se dostaly ještě strany KDH, DU, ZRS a Maďarská koalice²⁰ (Leška, 2006: 42).

Příčin volebních neúspěchu bylo pro SDL (respektive SV) mnoho. Jedním z hlavních neúspěchů bylo vstoupení do Moravčikovy vlády, kde se SDL ocitla mezi pravicovými subjekty. Vedení bylo kritizováno, za podíl na nepopulárních krocích v přechodné vládě a přehlížení sociálních opatření. Dalším z důležitých neúspěchů bylo odštěpení radikálního křídla a vznik ZRS, která tak oslabilu levici a získala radikálnější voliče na úkor SDL. Předseda SDL Peter Weiss poté prohlásil, že vyvolání předčasných voleb se nemělo vůbec stát a nabídl stranickému vedení svou rezignaci, ta byla však zamítnuta. (Kopeček, 2000a: 112; Hloušek – Kopeček, 2010: 46).

Volby do parlamentu v září roku 1998 se nesly ve znamení odsunutí V. Mečiara od moci a změny politiky na Slovensku. Rozdělení osy *pravice - levice* tedy nehrály v nadcházejících volbách žádnou roli. Nicméně HZDS opět vyhrála a to se ziskem 27 %, druhé skončilo SDK s 26,33 %, třetí skončila SDL se 14,68 % hlasu. Další tři strany získaly přibližně stejný počet hlasů okolo 9 %. Situace se zdála být velice obtížnou, protože bývalá vládní koalice HZDS-SNS by získala pouze 1/3 Národní rady, zatímco druhé „protimečiarovské“ uskupení by mělo 93 poslaneckých křesel. SDL se stala po volbách pantovou stranou, mohla utvořit koalici jak z HZDS, tak se zbylými subjekty. Nakonec se vedení SDL rozhodlo uzavřít koalici se stranami SDK, SMK, a SOP (Strana občanského porozumění). Kompromisem bylo, že se Jozef Migaš stane předsedou Národní rady SR a předsedou vlády se stane Mikuláš Dzurinda z SDK (Leška, 2006: 109, 111).

---

²⁰ Maďarská koalice byla ve složení: Maďarské křesťanskodemokratické hnutí (MKM), Soužití (EGY) a Maďarská občanská strana (MPP). Zdroj: <http://www.i15.cz/strana-madarske-koalice-magyar-koalic-partja/>. Zhlédnuto dne 24. 2. 2002.

Problémem nové koalice byla skutečnost, že každá strana ve vládní koalici preferovala jinou politickou orientaci. Zatímco SDL prosazovala levicové záměry, SDK se snažila o pravý opak (Kopeček, 2003: 169). Dalším problémem pro levicové subjekty a zejména tedy pro SDL se stal odchod oblíbeného místopředsedy Roberta Fica ze strany. Fico poté zakládá vlastní levicovou stranu Směr, která si okamžitě po založení získává příznivce právě na úkor strany SDL (Hloušek, Kopeček, 2010: 47).

Důležitým negativním mezníkem uvnitř vládní koalice se stalo vyslovení nedůvěry předsedovi vlády M. Dzurindovi. Vedení SDL v čele s J. Migašem hlasovalo pro vyslovení nedůvěry, za tento krok sklidilo vedení velkou kritiku a ozývaly se hlasy pro odstoupení J. Migaše z čela předsedy NR. Po těchto rozhodnutích, vznikem Směru a neustálých rozepřích v koalici byla podpora SDL dle preferencí pouze 5 % (Just, 2010: 124).

Volby v roce 2002 znamenaly pro SDL největší možný úpadek strany, ta získala pouhých 1,4 % hlasů a nepřekročila volební práh stejně jako SDA. Vítězem voleb se opět stala strana HZDS s 19,5 %, druhá skončila SDKÚ se ziskem 15,1 %. Třetí skončila nová strana Směr vedená R. Ficem s 13,5 % hlasů. Hranici 5 % také přeskočily strany SMK-MKP, KDH, ANO (Aliance nového občana) a KSS. Vládní koalice byla poté sestavena ze stran SDKÚ, SMK, KDH a ANO, jejím předsedou se stal M. Dzurinda. (Leška, 2006: 279).

Po volebním neúspěchu se SDL začíná pomalu vytracovat z politického prostředí. Roku 2004 strana činí rozhodnutí o spojení se stranou Směr²¹. SDL se tímto spojila se stranou Směr vedenou jejím

---

²¹ Dalšími přidruženými stranami ke Směru se staly strany SDSS a SDA (Hloušek-Kopeček, 2010: 47).

bývalým místopředsedou Robertem Ficem²² a ukončila svou činnost k 31. 12. 2004²³.

3.3 Po listopadový vývoj KSS - SDL' a stranické sjezdy

Počátkem roku 1990 „proreformní“ křídlo prohlásilo, že odmítá politiku své strany z let 1948 až 1989. Hlavní osobností tohoto proudu byl Peter Weiss. Dne 21. ledna se konal sjezd a Peter Weiss se stal předsedou výkonného výboru strany²⁴. Hlavním zájmem nového vedení byla transformace z komunistické strany na sociálnědemokratickou. Během jednání podpořili slovenské národní orgány k ustanovení nových slovenských státních symbolů. Strana se ve volebním programu zaměřila na sociální jistoty, prosperitu Slovenska a také za otevřenost Slovenska vůči Evropě (Žatkuliak, 2005: 1387).

Roku 1993 se v Žilině konal teprve druhý sjezd SDL'. Zde se již objevili zástupci zahraničních sociálnědemokratických stran i tehdejší prezident Michal Kováč. Na sjezd strany nebyly pozváni bývalí členové z dob před r. 1989. Na sjezdu strany se probíraly nové programové otázky, kdy se SDL' hlásila pro získání mezinárodní kapitálu a zlepšení podmínek podnikatelů. Nejostřejší diskusi pak přinesl rozpor ve vedení strany o vstupu do bezpečnostních struktur NATO. Nakonec i přes všechny „překážky“ byly programové otázky schváleny. SDL' se začala připravovat na opuštění opoziční pozice vyhlášením nedůvěry vládě a chystala se převzít vládní odpovědnost (Kopeček, 2002a: 110).

Další již v pořadí 3. sjezd SDL' se konal z důvodů volebních neúspěchů. Vedení strany v čele s Peterem Weissem bylo vyčítáno, že strana se nadržuje více „vlevo“, ale naopak se přibližuje středu. Nejtvrdším kritikem vedení se stal Ľubomír Fogaš, který se zároveň

²²Zdroj: <http://www.strana-smer.sk/889/doc-judr-robot-fico-csc>. Zhlédnuto dne 27. 2. 2012.

²³Zdroj: <http://sdl.sk/>. Zhlédnuto dne 26. 2. 2012.

²⁴ K dalším jedincům z proreformního křídla patřili: Ľubomír Fogaš, Pavol Kanis, Milan Ftáčnik a Jozef Stank (Kopeček, 2002a: 102)

na sjezdu ucházel o post předsedy strany. Volby do vedení nakonec vyhrál opět Peter Weiss se 131 hlasy, druhý skončil právě Fogaš s 82 hlasy. Vedení strany potřebovalo opět najít místo ve stranickém systému Slovenska. Bylo rozhodnuto uspořádat další sjezd roku 1996 v Nitře, kde již Peter Weiss oznámil, že nebude znovu kandidovat na předsedu strany. Účelem sjezdu bylo přijetí politického programu, který měl stranu stabilizovat. Toto bylo potvrzeno návštěvou generálního tajemníka Strany evropských socialistů a dalších socialistických stran z Rakouska a Švédska (Kopeček, 2002a: 114).

Na sjezdu strany SDL roku 1996 v Nitře byl zvolen nový předseda. Tím se stal Jozef Migaš, který byl členem krajně levicového bloku ve straně. Důvodem jeho zvolení byl nečekaný volební neúspěch ve volbách 1994. Tímto se strana začíná radikalizovat a přesouvá se na politickém spektru více „vlevo“. Cílem nového předsedy bylo samostatně udržovat opoziční politiku, což se mu do konce volebního období dařilo (Just, 2001: 111).

Sjezd SDL v pořadí 6., se uskutečnil roku 2000 v Košicích. Na tomto sjezdu se volilo nové vedení a byla zahájena debata o programu strany. Zároveň se na sjezdu vyostřily spory mezi modernizačním křídlem vedeným Peterem Weisse (další členové: M. Ftáčník, P. Kanis) a radikálně-socialistickým křídlem vedeným J. Migašem (P. Koncoš). Ve volbách do stranických struktur ovšem vyhrává radikálně-socialistické křídlo a ovládlo veškerou strukturu strany. Lidé z okruhu okolo Petera Weisse se rozhodli vytvořit ve straně platformu názvem „SDL – Moderní evropská socialistická strana“. Postupem času se ale změny ve straně na veřejnosti neprojevíly a popularita klesala, volební preference se dostaly až pod hranici vstupu do parlamentu. Následoval další sjezd strany v Trnavě roku 2001. Z důvodu neúspěchů se stabilizací strany a spojením s klientelismem byl na postu předsedy strany odvolán Jozef Migaš. Nahradil ho Pavol Koncoš, který také

pocházel z radikálně-socialistického křídla. Po jeho zvolení následovalo definitivní ukončení spolupráce s modernizačním křídlem strany a došlo k postupnému odchodu členů ze strany (Kopeček, 2002a: 120, 121).

3. 4 Štěpení uvnitř strany

Po dlouhodobé nespokojenosti uvnitř strany se radikálnější křídlo SDL' odštěpilo a vznikla tak nová politická strana Združenie robotníkov Slovenska (ZRS). Stranu založil roku 1994 Ján Ľupták, který byl předtím členem a poslancem v KSS a SDL'. Tato strana byla pokládána za radikálně levicovou. Prosazovala větší zásahy státu do hospodářství a ekonomiky. V zahraniční politice odmítala pokus o vstup do NATO a Evropské unie. Sám Jan Ľupták prohlásil o předsedovi Weissovi: „*Vyhнала mě pravicová politika SDL' namířená proti těm, kteří se žijí poctivou prací*“ (Just, 2010:98).

Před blížícími se volbami v roce 2002 se roztržky mezi modernizačním a sociálnědemokratickým křídlem vyhrotily natolik, že bývalé vedení v čele s Peterem Weisssem a Milanem Ftáčníkem odchází ze strany. Spolu zakládají novou levicově orientovanou politickou stranu SDA (Sociálně demokratickou alternativu) (Handl – Leška, 2005: 108).

Po parlamentních volbách roku 2002 se od strany SDL' odštěpuje skupina vedená Robertem Ficem, který byl v té době jedním z nejoblíbenějších politiků v zemi. Nový předseda strany se nejdříve snažil vybudovat stranu, která nebude mít žádný ideologický směr. Na druhém sjezdu se ale strana usnesla na novém programu nazvaném „Tretia cesta“. První volby skončily pro SMĚR těžkou porážkou, ovšem při dalších volbách se jim podařilo stát se součástí koalice. SMĚR vedený Robertem Ficem je dnes v dominantním postavení v levém spektru politické scény (Žúborová, 2010: 134, 135).

3. 5 Program SDL'

Na konci roku 1992 byly tendence rozpadu federace. Ve svém programu se SDL' stavěla pro zachování statutu quo, nicméně brala v potaz i vznik samostatného Slovenska. Svou podporu SDL' vůči HZDS však vyjádřila podpořením rozpadu federace. Po několika měsících se začínaly objevovat první spory mezi HZDS a SDL' z důvodu nesouhlasu s vládní politikou. (Kopeček, 2002a: 110).

Roku 1996 byla SDL' přijata do seskupení Socialistické internacionály. Program strany, který byl předložen, splňoval veškeré podmínky sociálně demokratické strany v západní Evropě. Definitivně tak byl do programu zanesen pojem „*demokratický socialismus*“. Právě tímto bodem se SDL' identifikovala s Deklarací zásad Socialistické internacionály (Handl – Leška, 2005: 111, 112)

Program SDL' lze nazvat jako sociálně-demokratický: „*podporuje (1) demokratický, sociální a právní stát, (2) sociální tržní hospodářství, ochranu sociálních jistot a sociální spravedlnost, (3) klade důraz na snížení nazeaměstnanosti a zvýšení reálných mezd, (4) jednoznačně se orientuje na vstup do EU. Problematičtější vztah k NATO: vstup podporuje s podmínkou referenda o vstupu, ovšem někteří představitelé radikálního křídla reprezentují ve vztahu k alianci opatrný až odmítavý postoj*“ (Kopeček, 2002b: 362).

4. Stranický systém Polska před rokem 1989

Po druhé světové válce se Polsko ocitlo ve sféře vlivu Sovětského svazu, což bylo dohodnuto na základě dohod z Jalty (Mlejnek, 2002: 20). Polské dělnické straně²⁵ (*Polska Partia Robotnicza*, PPR) se v Polsku úspěšně dařilo zdržet volby až do roku 1947. Během té doby se komunisté snažili do svých řad převést ostatní politické strany, ale hlavně se jim dařilo získávat vliv nad médii, státními institucemi a bezpečnostními složkami. Největším protivníkem se pro komunistickou stranu stala Polská lidová strana (PSL). Jenomže vedení strany se po porážce ve volbách roku 1947 a zisku necelých 10 % hlasů, rozhodlo emigrovat. Ve volbách roku 1947 se podařilo komunistům a jejím satelitním stranám získat 80 % všech hlasů. Komunistům se dále dařilo narušovat pokusy obnovení stran, které působily v Polsku před rokem 1939. Rok po volbách se PPR podařilo do své strany zahrnout i socialisty. Strana se v roce 1948 po sloučení se socialisty přejmenovává na Polskou sjednocenou dělnickou stranu (*Polska Zjednoczona Partia Robotnicza*, PZPR) (Kopeček, 2005: 503).

Dalšími stranami v polském stranickém systému byly Demokratická strana (*Stronnictwo Demokratyczne*, SD) a Sjednocené lidové strany (*Zjednoczone Stronnictwo Ludowe*, ZSL). Jak SD tak ZSL byly naprosto podřízené PZPR a každá měla svou úlohu v Ústředním výboru PZPR. Úkolem SD bylo ovlivňovat inteligentní jedince a svobodné podnikatele v Polsku a postupem času měla transformovat Polskou lidovou republiku (PRL) v socialistickou společnost, stejný úkol měla i ZSL ale její působnost se týkala oblastí rolnictva. Po splnění jejich úkolu měly obě strany splynout s PZPR. Obě tyto strany však udržely svou životnost

---

²⁵ PPR vznikla v roce 1942 a byla přímou nástupkyní KPP (*Komunistyczna Partia Polski*, KPP), kterou nechal postupně rušit za druhé světové války Stalin. Její zrušení obhajoval „*infiltrací imperialistickými agenty*“ (Kopeček, 2005: 501).

až do roku 1989, kde sehrály velkou roli při přestavbě polského režimu (Kopeček, 2005: 504).

V roce 1956 se strana PZPR ocitla v jedné ze svých největších krizí. V tomto roce v Polsku započala protikomunistická nespokojenost a nastaly nepokoje. Ty byly ovšem krvavě potlačeny. Zatímco v Maďarsku byly nepokoje krvavě potlačeny a nic nového se nestalo, v Polsku bylo docíleno částečné liberalizace, což mělo důležitý dopad v 80. letech. (Mlejnek, 2000: 20). PZPR bylo dovoleno dojít k socialismu vlastním způsobem a byly schváleny i částečné ekonomické výhody. Sovětský svaz se také zavázal, že pohyb jeho vojsk bude schválen pouze se souhlasem Polské lidové republiky²⁶.

V polovině roku 1980 vzniklo nové politické uskupení nazvané Solidarita vedené Lechem Wałęsou. Toto uskupení bylo založeno na systému stávkových výborů, které se následně seskupily v tzv. mezipodnikový stávkový systém, ten se snažil řídit stávky po celém Polsku. Solidarita vznikla z důvodu hluboké ekonomické krize vyvolané korupcí ve vládních kruzích, kdy si vládní členové a úředníci rozdělávali peníze z mezinárodních institucí a fondů. Solidarita se během pár měsíců stala organizací čítající 10 miliónů členů a svým vznikem inspirovala k zakládání dalších odborových organizací²⁷.

4. 1. PZPR v 80. letech 20. století

Téměř celá 80. léta se nesla ve znamení ekonomické stagnace. PZPR se v 80. letech nedařilo zlepšit hospodářskou situaci a vyvedení země z mezinárodní izolace, oba tyto důvody měly zlepšit stav polské společnosti. Slabost komunistické strany se ukázala v dalších stávkách ve velkých podnicích, které proběhly na přelomu dubna a května

---

²⁶ Zdroj: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/plr56.php>. Zhlédnuto dne 10. 4. 2012.

²⁷ Zdroj: http://www.rozhlas.cz/cro6/vsouvislostech/_zprava/vznik-polske-solidarity-a-vyhlaseni-valecneho-stavu-konec-komunismu-v-polsku--378289. Zhlédnuto dne 20. 04. 2012.

a v srpnu roku 1988. PZPR bylo vyčítáno, že není schopné navázat dialog se stávkujícími a také s polskou společností (Kowal, 2002: 139).

V 80. letech se ve straně pomalu začínalo prosazovat křídlo mladých funkcionářů, které pocházelo z Polského socialistického svazu mládeže. Tito funkcionáři již tolik nebrali tolik v potaz učení marxismu – leninismu a naopak se začali zajímat o ekonomii, cizí jazyky a dění v západní Evropě. Bylo tedy otázkou času, než se tato generace alespoň částečně ujme moci. PZPR byla na konci 80. let prakticky „*deideologizovaná*“ a učení marxismu a leninismu bylo spíše symbolicky využíváno při akcích pořádaných státem (Kowal, 2002: 140).

Situace ve společnosti se zhoršovala natolik, že se vedení PZPR rozhodlo pro vyhlášení referenda. Dne 29. listopadu roku 1987 se uskutečnilo referendum, ve kterém se vedení tázalo obyvatel, zda souhlasí s připravovanou reformou a výraznější „demokratizací“ země. Referenda se zúčastnilo necelých 70 % obyvatelstva, kteří na položené otázky odpověděli kladně (na první otázku odpovědělo kladně 66 %, na druhou 69 %). Referendum a stávky v docích z roku 1988 vyústily ve vyjednávání z opozicí. Vedení PZPR se rozhodlo pro navázání kontaktu s opozicí a 6. února ve Varšavě poprvé začalo oficiální jednání (Kubát, 2005: 19).

PZPR ve dnech 21. a 22. 12. roku 1988 svolalo již 10. plénum strany, kde se měly řešit otázky spojené s nedůvěrou polské společnosti ve vedení strany, to bylo však otročeno a znovu svoláno v lednu 1989. Na sjezdu PZPR se diskutovalo spíše o státně-armádních otázkách, nikoliv však o otázkách spojených s komunistickou ideologií. Vedení strany v čele s Wojciechem Jaruzelskim (1. tajemník ÚV PZPR) bylo pro vyjednávání s opozicí, to se ovšem nelíbilo zbylé části strany. Jaruzelski tak pohrozil demisí celého vedení a následně se mu podařilo prosadit kroky vedoucí k jednání s opozicí 143 hlasy pro ku 32 hlasům proti.

Výkonný výbor tak na základě jednání schválil tzv. „Stanovisko Ústředního výboru PZPR ve věci politického a odborového pluralismu“ (Mlejnek, 2000: 23).

Jednání u kulatého stolu v Radziwiłłovském paláci proběhly v intervalu od února do dubna v roce 1989. Při jednání mezi PZPR a opozicí bylo rozhodnuto o vypsání voleb na datum 4. června téhož roku. PZPR a jejím přidruženým seskupením ZSL, SD a sdružení Křesťansko – sociální unie a Polský katolicko – sociální svaz (PAX) byla dána jistota 65 % poslaneckých křesel ze 460 mandátů v Sejmu, což znamenalo, že zbytek politického spektra bude soupeřit o zbylých 35 %. Dále bylo domluveno, že do 100členého senátu bude vypsána svobodná volební soutěž (Kowal, 2002: 144). Dohody u kulatého stolu vedly také k přípravě ústavních změn, které měly být realizovány v průběhu čtyř až šesti let. Změny se měly týkat „*vytvoření podmínek existence politického a odborového (legalizace Solidarity) pluralismu a konání polosoutěživých voleb*“ (Kubát, 2005: 20).

Volby do „kontraktového“ Sejmu se konaly 4. a 18. června roku 1989. Představitelé Solidarity zvítězili ve volbách do dolní komory parlamentu s maximálním možným ziskem 161 mandátů ze 460, získali také 99 ze 100 možných mandátů do Senátu. V druhém doplňovacím kole a po celkovém sečtení získala PZPR 173 mandátů do Sejmu, což bylo 38% míst garantovaných kontraktem (odsud se odvozuje název voleb jako „kontraktových“) od kulatého stolu. U kulatého stolu bylo také usneseno, že se bude volit polský prezident. První volby polského prezidenta se konaly 19. července roku 1989 a PZPR zde podpořilo svého kandidáta Wojciecha Jaruzelského²⁸, který volby vyhrál a stal se tak polským prezidentem. Situace v PZPR byla velice kritická a tak

---

²⁸ Wojciech Jaruzelski vydržel v úřadu necelý rok. Po vládní krizi a neustálým rozepřím na půdě Sejmu se rozhodl rezignovat, jeho nástupcem byl zvolen Lech Wałęsa (Mlejnek, 2000: 26).

se očekávalo, co se bude dít na dalším sjezdu strany (Mlejnek, 2000: 25; Kowal, 2002: 145).

4. 2. Zánik PZPR, vznik a vývoj SdRP/SLD

Poslední stranický sjezd PZPR se konal ve dnech 27. – 29. ledna roku 1990. Již před sjezdem byla strana kritizována kvůli tzv. „stranickému betonu“ (neochota předat moc mladším lidem ve straně). 1. tajemník strany Mieczysław Rakowski se snažil stranu zachovat, ale to bylo v době po neúspěšných volbách nereálné. V projevu Rakowski obvinil Sovětský svaz, který označil za strůjce zla a neštěstí polských komunistů. Zároveň se vyjádřil k hospodářské situaci, kterou označil za neuspokojivou. Při svém projevu prohlásil, že se nebude znovu ucházet o zvolení do čela strany a přenechá chod strany mladým politikům. Již 27. ledna bylo zahájeno jednání o vzniku nové levicové strany. Na sjezdu se odštěpuje ze strany první křídlo vedené Tadeuszem Fiszbachem a vzniká tak strana Polská sociálnědemokratická unie (PUS) (viz níže). Dne 28. ledna bylo definitivně rozhodnuto usnesením, že strana PZPR ukončuje svou činnost. PZPR ukončila svou činnost, protože cítila odpovědnost za porušování demokratických zásad. 29. ledna byla stažena vlajka PZPR, tím symbolicky strana skončila. Ve stejný den se na sjezdu usneslo o založení nové strany Sociální demokracie Polské republiky (SdRP) (Kowal, 2002: 148).

SdRP vzniká po již zmíněném rozpadu PZPR. Novým předsedou se stal Aleksander Kwaśniewski a generálním tajemníkem se stal Leszek Miller, kteří v bývalé straně PZPR patřili k reformnímu křídlu. Nově vzniklá strana neúplně odmítla minulost komunistického režimu a jasně dala najevo snahu o vznik nové levicové strany. K SdRP byl převeden majetek PZPR, což pomohlo straně k financování a tím tak získala náskok v nadcházejících volbách (Kopeček, 2005: 508).

Krátce před parlamentními volbami roku 1991 vzniká nové politické seskupení nazvané Svaz demokratické levice (*Sojusz Lewicy Demokratycznej*, SLD)²⁹. Základním subjektem v nově vzniklé koalici se stala strana SdRP, dalším významným subjektem byla také Celopolská dohoda odborových svazů (*Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych*, OPZZ) (Kopeček, 2005: 508). Nová koalice SLD na počátku své existence čítala celkem 16 stran, odborových sdružení a organizací. Postupem času se počet uskupení v koalici navyšoval a před začátkem voleb v roce 1993 dosáhl až na počet 30 subjektů (Dančák, 2002: 292).

Po vítězných volbách se SLD dokázala transformovat ve stranu, která se již jevila jako sociální demokracie západoevropského typu. Strana čerpala vliv zejména z pochybení některých solidárních elit či stran. Zaujala také svým programem, který reagoval na nově vzniklé problémy v polské společnosti, nejvýraznějším problémem byla špatná ekonomická situace a špatné účinky ekonomických reforem (Mlejnek, 2000: 30).

Při svém vládnutí v letech 1993 – 1997 se SLD – PSL dařilo zvýšit hrubý domácí produkt. Vládnoucím stranám se dále dařilo prosperovat v hospodářském růstu země. Exkomunistická strana SLD se snažila realizovat hospodářské reformy, ale celou dobu narážela na konflikt se svým koaličním partnerem. SLD byla také v neshodě s tehdejšími prezidentem Lechem Wałęsou, ale to pouze do roku 1995 a nové volbě prezidenta. Novým prezidentem se stal bývalý předseda SLD Aleksandr Kwaśniewski (viz níže). Poté, co byl Kwaśniewski zvolen prezidentem, rozhodl se rezignovat na stranické funkce. Byla tedy potřeba zvolit nového předsedu, kterým se stal Józef Oleksy (Kopeček, 2001; Kowal, 2002: 152, 153).

---

²⁹ Překlad *Sojusz Lewicy Demokratycznej* je Spojenectví demokratické levice. V českém prostředí se ale název uskupení „uchopil“ jako Svaz demokratické levice (Kopeček, 2005: 508).

Během prvního vládnutí koalice SLD – PSL se na postě premiéra Polska vystřídali tři politici. Prvním předsedou vlády se stal Waldemar Pawlak, který byl členem menšího uskupení v koalici. Ten ve funkci však vydržel pouze dva roky a po sporech mezi ním a SLD bylo rozhodnuto o jeho odvolání. Na jeho místo byl dosazen člen SLD Józef Oleksy. Nový předseda byl po necelém roce obviněn z kooperace s ruskou rozvědkou. Oleksy nejdříve nechtěl odstoupit, ale nakonec se z důvodu nátlaku z vlastní strany rozhodl rezignovat. Posledním premiérem, který stanul v tomto volebním období, se stal Włodzimierz Cimoszewicz (ze strany SLD), který v roce 1990 kandidoval na prezidenta (Kubát, 2006: 171).

Po prohraných volbách roku 1997 se SLD zmítala ve vnitrostranické krizi. Bylo důležité reagovat v důsledku událostí a bylo rozhodnuto o vzniku nové jednotné strany, jež by měla v příštích volbách potenciál vyhrát. SdRP se v červnu roku 1999 rozhodla uspořádat stranický sjezd, na kterém se vedení strany usneslo o zrušení uskupení SLD. Zároveň bylo rozhodnuto o založení subjektu se stejným názvem, tedy Svaz demokratické levice. Nejdříve byla sepsána tzv. Zakladatelská deklaráce (duben 1999). V prosinci téhož roku strana zorganizovala první kongres, na kongresu se stal prvním předsedou SLD L. Miller. Do nově vzniklé strany vstoupily prakticky všechny politické subjekty, které byly zastoupené v předchozím uskupení (vyjma pěti politických subjektů). První kongres SLD přijal nový politický program nazvaný „Nové století – nový Svaz demokratické levice“ (Kowal, 2002: 155; Kubát, 2005: 100).

Před volbami v roce 2001 vytvořila SLD koalici s Unií Práce (UP). Do voleb šla SLD s velkou vírou, protože pravicové spektrum postsolidaritních stran se zmítalo v krizi. Ještě před volbami se politická společnost ne zcela vyrovnala s komunistickou minulostí. Strana tak podpořila osobnosti bojující v komunistickém období, ovšem v programu z roku 1997 vyjadřovala úctu i jedincům, kteří bojovali za lidové Polsko (viz kap. 4. 6.) (Hloušek – Kopeček, 2010: 44).

V roce 2001 čítala SLD na 150 tisíc členů, počet členů se od rozpadu SdRP zvýšil o 60 tisíc. Ovšem poté nastal pokles spojený s odstraňováním jedinců, kteří se během pár let od vzniku demokratického Polska podíleli na různých korupčních aférách. Nastal také odliv členů ze strany po neúspěšném vládnutí. Na základě těchto odchodů se strana zbavila okolo 70 tisíců členů (Kopeček, 2005: 518).

Za doby vládní krize v roce 2004 se Leszek Miller rozhodl rezignovat na post stranického předsedy. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že chce zlepšit současnou situaci ve vládě. Millerovo rozhodnutí také vycházelo z výsledků předvolebních preferencí, kdy se předvolební preference SLD pohybovaly pouze okolo jednociferných čísel. Do vedení strany byl zvolen Krzysztof Janik, ten však mnoha členům nepřipadal jako osoba, která by mohla zlepšit situaci ve straně³⁰. Janik byl ještě téhož roku vystřídán Józefem Oleksym, který byl po prohraných volbách v roce 2005 nahrazen Wojciechem Olejniczakiem³¹.

Od voleb z roku 2005 se SLD zmítá ve vnitrostranické krizi a její popularita ve společnosti klesá. Stranu vedl od roku 2008 Grzegorz Napieralski, který nahradil Jozéfa Oleksyho. SLD doufala, že osobnost Napieralskiho, který skončil ve volbách 2010 o post prezidenta 3., pomůže straně získat lepší výsledek než v předchozích volbách. Ovšem po volebním zisku 8,2 % hlasů, oznámil Napieralski, že se na dalším sjezdu strany již znovu nebude ucházet o post předsedy³². Po ohlášení volebního výsledku prohlásil bývalý předseda Alexander Kwasniewski: „*Možná to byly poslední volby, při nichž se SLD dostane do Sejmu*“³³. Při následujícím stranickém sjezdu v prosinci 2011 se volil nový předseda, kterým se po sedmi letech opět stal Leszek Miller.

---

³⁰ Zdroj: <http://hn.ihned.cz/c1-14158800-vladnouci-polska-levice-se-rozpada>. Zhlédnuto dne 20. 04. 2012.

³¹ Zdroj: <http://www.terra.es/personal2/monolith/poland.htm>. Zhlédnuto dne 20. 04. 2012.

³² Zdroj: <http://www.wbj.pl/article-56428-napieralski-to-step-down-as-leader-of-sld.html>. Zhlédnuto dne 20. 04. 2012.

³³ Zdroj: <http://www.literarky.cz/svet/evropa/6127-volby-v-polsku-tuskova-obanska-platforma-vitzi-podruhe>. Zhlédnuto dne 20. 04. 2012.

Na stranickém sjezdu získal podporu 320 členů strany z celkových 398 členů³⁴.

4. 3. Vývoj SdRP/SLD ve stranickém prostředí Polska

První volby v 90. letech se do Sejmu uskutečnily dne 27. října 1991. SLD se podařilo ve volbách získat 12 % hlasů, tímto výsledkem se stala druhou nejsilnější stranou v parlamentu. Tento volební úspěch znamenal růst voličské podpory v rámci levice (Kowal, 2002: 151). Vítězem voleb se stala liberální strana UD (*Unia Demokratyczna*, UD) se ziskem 12,3 % hlasů. První volby ukázaly na fragmentaci stranického systému, když se do parlamentu dostalo 29 politických subjektů a žádná ze stran nezískala více než 15 %, to bylo také zapříčiněno absencí uzavírací klauzule a příliš proporčním volebním systémem. Nově vzniklý parlament nemohl na základě velké fragmentace normálně fungovat a o dva roky později ho prezident Lech Wałęsa nechal rozpustit (Kopeček, 2005: 509).

Předčasné volby se konaly roku 1993. Před volbami byla nutnost reformy volebního systému, zavedla se volební klauzule pro stranu na 5 % a pro koalici na 8 %. Na základě reformy propadly zejména postsolidární strany, kterým propadlo 25 % hlasů (Kopeček, 2005: 510, 511). Ve volbách konaných 19. září obdržela SLD 20,4 % hlasů a stala se vítěznou stranou. Po volbách uzavírá koalici s PSL (Polská lidová strana), která získala 15,4 %. SLD tedy v přepočtu hlasů na mandáty získala 171 mandátů a PSL 132 mandátů (Mlejnek, 2000: 30).

Na konci roku 1995 dne 5. listopadu se konala volba polského prezidenta. Tehdejší prezident Lech Wałęsa se rozhodl znovu kandidovat a jeho protivníkem se stal zakladatel SLD Aleksander Kwaśniewski. Ten byl v té době předsedou Ústavní komise Sejmu a SLD. V prvním kole

---

³⁴ Zdroj: <http://www.thenews.pl/1/9/Artykul/80319,Polands-Left-in-back-to-the-future-leadership-vote>. Zhlédnuto dne 20. 04. 2012.

se mu povedlo za pomoci výborné volební kampaně a nejistým krokům tehdejšího prezidenta podařilo vyhrát první kolo voleb se ziskem 35 % hlasů, druhý Lech Wałęsa získal 33 % hlasů. Druhé kolo voleb se uskutečnilo o čtrnáct dní déle tedy 19. listopadu a Kwaśniewski v něm obdržel 51,7 % hlasů oproti 48,3 % hlasů získaným Wałęsou a stal se prezidentem Polska (Kowal, 2002: 153, 154).

Volby roku 1997 proběhly 21. září a přinesly změnu ve vedení státu, koalice SLD – PSL byla. Ve volbách zvítězil nově vzniklý politický subjekt Volební akce Solidarita (*Akcja Wyborcza Solidarność, AWS*). SLD ve volbách skončila na druhém místě se ziskem 27,1 %, což znamenalo od předchozích voleb sedmiprocentní zlepšení. Zatímco SLD si polepšila, strana PSL propadla a získala pouhých 7,3 %. SLD se tedy ocitla v opozici (Mlejnek, 2000: 33).

Ve volbách v roce 2001 zvítězila koalice SLD – UP se ziskem 41 % hlasů, celkem strana získala 216 mandátů (200 mandátů získala SLD a zbylých 16 UP). SLD ve spojení s US doufala, že překročí hranici 50 % hranici získaných hlasů. I přesto se uskupení podařilo získat nejlepší volební výsledek od roku 1989. SLD – UP nakonec vytvořila vládní koalici ještě s PSL, předsedou vlády se stal Leszek Miller. O pouhé dva roky později se však vláda rozpadla z důvodu sporů mezi koaličními stranami (PSL) se rozhodla odejít z vlády). Důvodem rozepře bylo prosazování agrární politiky ze strany PSL, ke které se SLD – UP vyjadřovalo zdrženlivě. Jedním ze sporných bodů byl i vstup Polska do EU, což byl jeden z hlavních požadavků nově vzniklé vlády, ale PSL se obávala o narušení zemědělské politiky (Kopeček, 2005: 516, 517).

Předčasné volby v roce 2005 proběhly ve dne 25. září. SLD v těchto volbách naprosto propadla a získala pouze 11,31 % hlasů, což je v přepočtu 55 mandátů. Ve volbách zvítězila strana Právo a spravedlnost (PIS) (26,99 % hlasů), následována Občanskou

platformou (PO) a Sebeobranou Polské republiky. Pro SLD tento výsledek znamenal do té doby historické minimum. V senátních volbách dokonce SLD nezískala žádný mandát (Mlejnek, 2005).

Ve volbách 2007 kandidovala SLD do parlamentu v koalici s Polskou sociální demokracií (SdPI), US³⁵ a PD. Koalice nesla název Levice a demokraté (LiD) a vznikla před regionálními volbami v roce 2006. Tato koalice však rok po volbách zaniká odchodem SLD, postupem času z koalice odchází i Demokratická strana (PD) a v dubnu 2008 i SdPI (Kubát, 2008: 30). Volby vyhrála opoziční PO v čele s Donaldem Tuskiem se ziskem 41, 4 % hlasů, druhá skončila strana PIS vedená Jaroslawem Kaczyńským. Koalice LiD skončila ve volbách třetí a to se ziskem 13,2 % hlasů³⁶.

Poslední volby, které proběhly v Polsku, se konaly 9. října roku 2011. Ve volbách poprvé od počátku 90. let zvítězila stejná strana a to PO (zisk 39 % hlasů). Druhá skončila strana PIS, následovala strana Palikotovo hnutí (RP) a PSL. SLD skončila až na pátém místě si ziskem pouhých 8,2 % hlasů, což je pro stranu nejmenší volební výsledek od prvních voleb roku 1990³⁷.

4. 4. Štěpení PZPR/SdRP/SLD

PZPR se rozpadá na počátku roku 1990 a z její struktury vznikají tři politické formace. Nejdůležitější formací, která vzniká je strana Sociální demokracie Polské republiky (*Socjaldemocracja Rzeczypospolitej Polskiej, SdRP*), která je označována za bezprostřední nástupkyni PZPR, ale pouze po formální stránce nikoliv však ideologicky (Mlejnek, 2000: 51). Do vedení nové strany byli zvoleni představitelé modernistického

---

³⁵ US ve volbách v roce 2007 nezískala žádný poslanecký mandát (Kubát, 2008: 30).

³⁶ Zdroj: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=511633>. Zhlédnuto dne 20. 04. 2012.

³⁷ Zdroj: <http://www.literarky.cz/svet/evropa/6127-volby-v-polsku-tuskova-obanska-platforma-vitzi-podruhe>. Zhlédnuto dne 20. 04. 2012.

proudu Aleksander Kwaśniewski a Leszek Miller. Ve straně ale zůstalo i několik členů ortodoxního proudu, což znamenalo opatrnější přístup pro realizaci některých kroků, o které se snažilo nové vedení (Hloušek – Kopeček, 2010: 43).

Druhý subjekt, který se odštěpil od PZPR, byla strana Polská sociálně demokratická unie (*Polska Unia Socjaldemokratyczna, PUS*). Tato strana byla založena Tadeuszem Fiszbachem, který do té doby dělal tajemníka v Gdaňsku. Nový předseda strany byl radikálním zastáncem reformy v Polsku. Při rozpadu komunistického poslaneckého klubu vznikl nový poslanecký klub nazvaný Parlamentní klub demokratické levice (PKDL), do kterého vstoupily strany SdRP, PUS a skupina nezávislých. PUS ovšem na počátku devadesátých let klub opouští a roku 1991 ukončuje svou existenci. (Mlejnek, 2000: 51).

Poslední a tedy třetí subjekt, který vznikl z rozpadlé PZPR, byla strana Svaz polských komunistů „Proletariát“ (*Związek Komunistów Polskich „Proletariat“, ZKPP*). Strana byla vytvořena ortodoxními marxleninisty (Mlejnek, 2000: 51).

Polská sociální demokracie (*Socjaldemokracja Polska, SdPI*) je stranou, která se odštěpila od SLD dne 26. března 2004. Strana získala několik poslanců a senátorů z SLD (celkem 33 poslanců a 10 senátorů). SdPI se oddělila z důvodu, že nebyly realizovány vnitrostranické reformy, které žádala ve vedení SLD. Dalším důvodem bylo nevyvedené vládnutí SLD v letech 2001 – 2004. Strana částečně odvodila svůj politický program od SLD, který se *de facto* nelišil. SdPI je stranou sociálně – demokratickou a nejvíce se věnuje tématice sociálního solidarismu a oblastem lidských práv (rovnost žen atd.). Co se týče zahraniční politiky SdPI je silně proevropskou stranou (Kubát, 2005: 101, 102).

Další odštěpenou stranou z SLD se stala Demokratická strana (*Partia Demokratyczna, PD*), která vzniká 16. dubna 2005. PD byla

založena předsedou UW (*Unia Wolności*, UW) W. Frasyniukem, T. Mazowieckým a J. Hausnerem, který pocházel z SLD. Strana vzniká na kongresu UW, jenž se ale změnil na zakladatelský kongres PD (Kubát, 2005: 107). PD se stala liberální stranou, která se pozitivně vyjadřuje k většímu prohlubování Evropské unie (Kubát, 2005: 107).

4. 5. Program SdRP/SLD

V dokumentech týkajících se programu SLD (respektive SdRP) je uskupení *pro „parlamentárně-kabinetní typ demokracie, jednokomorový parlament, premiéra s velkým rozsahem pravomocí, prezidenta se zákonodárnou iniciativou“*. Snažila se o udržení *světského charakteru státu se zřetelným oddělením státu a církve*. Co se týče ekonomické části programu, byla *pro rovnost všem forem vlastnictví“* (Dančák, 2002: 291).

Ve svém volebním programu z roku 1991 se SLD vyjádřila i ve vztahu k mezinárodním organizacím, zejména tedy ke vstupu do NATO. SLD ve svém programu prohlásila toto: *„Podle názoru Svazu demokratické levice by přistoupení Polska do NATO vyžadovalo předchozí změny charakteru tohoto paktu, jehož podstata je spojena s érou vojenské a politické konfrontace v Evropě a ve světě“*. Přesto se již v roce 1995 začaly připravovat integrační procesy do vstupu do EU a NATO (Kowal, 2002: 152, 153).

SLD ve svém programu hájí cíl stabilního růstu v ekonomice a kontinuitu přestavby soukromého vlastnictví. V některých případech lze říci, že strana zastávala tzv. blairismus, což znamená (zejména z pohledu odborářů): *„tvrdý postoj v třístranných vyjednáváních může být vnímán jako nadměrná adaptace liberálních prvků politického kursu britské Labouristické strany“*. SLD se na základě programu britské strany věnuje pouze třem bodům. A to zejména v části projektů: *„v oblasti zaměstnávání absolventů a mládeže, v oblasti zvýšení kvality a pružnosti*

veřejného zdravotnictví a většího využívání praxe veřejnoprávního partnerství (Antoszewski, Herbut, Sroka, 2003: 125).

Postkomunistická SLD se tak před volbami v roce 2001 vyjádřila k podpoře těm, kteří v minulosti bojovali za svobodné Polsko. SLD také odmítala komunistickou minulost, i když v programu z roku 1997 bylo napsáno, že *„si zaslouží uznání všichni ti, kteří obnovovali zemi zničenou po (druhé světové) válce a poctivě pracovali v době, kdy se nazývala lidovým Polskem“* (Hloušek – Kopeček, 2010: 44).

Nově vzniklý programový dokument „Nové století – nový Svaz demokratické levice“ z roku 1999 zahrnoval *„řadu tradičních sociálních cílů s perspektivou strany, která se chce vymezovat jako levicová... a má už celkově zcela transformovaný zahraničněpolitický program“* (Kowal, 2002:155).

Po utvoření SLD jako jednotné politické strany se roku 1999 utvořil nový program strany, ten ale navazoval na program koalice. Myšlenkově strana navazuje na *„tradiční polského a mezinárodního socialistického a sociálně demokratického hnutí. Dále je pro „občanský stát, posilování místní samosprávy, omezení vlivu stran při obsazování veřejných administrativních funkcí, světský stát (oddělení státu od církve). V části programu, který se týkal sociálního odvětví, byla strana pro „rovné šance rozvoje osobnosti, bezplatné školství na všech úrovních, reforma vzdělávací soustavy, ochrana zdraví občanů, zvýšení obvodů na zdravotní pojištění, omezení byrokracie* (Dančák. 2002: 293).

5. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem komparoval postkomunistické levice ve třech vybraných zemích, těmi zeměmi jsou Česká republika, Slovensko a Polsko. Všechny tyto státy mají společnou komunistickou minulost a byly pod sférou vlivu ze Sovětského svazu. V každém ze zmiňovaných států vládla hegemonická strana, která byla řízena z Moskvy a byla tzv. satelitní stranou. Přestože v každém státě lze nalézt hegemonickou stranu, u některých států lze nalézt pluralitní systém, to je právě případ Polska. Po pádu „železné opony“ byla v nově vzniklých politických režimech potřeba utvoření stranického systému. Zakládaly se nové politické strany nebo se strany přihlásily k tradici svých předchůdců. Pro mou bakalářskou práci byly nejdůležitější nástupnické strany, které vzešly ze stran komunistických. V českém prostředí se nástupnickou stranou stala Komunistická strana Čech a Moravy. V Polsku se Polská sjednocená dělnická strana přejmenovala na Sociální demokracii Polské republiky, poté strana vstoupila do uskupení nazvaného Svaz demokratické levice, z uskupení se roku 1999 stala politická strana. Slovenská Komunistická strana se nejdříve přejmenovala na Komunistickou stranu Slovenska – Stranu demokratické levice, tento název však nevydržel dlouho a strana vypustila první část názvu a zůstala tedy jako Strana demokratické levice. (Všechny použité informace v závěru jsou již odkazované v praktické části.)

První má výzkumná otázka z úvodu zněla: zda se postkomunistické strany staly na základě volebních výsledků relevantními a stabilními stranami v politickém systému. V této výzkumné otázce se také zaměřím na to, zdali se strana zúčastnila/nezúčastnila rozhodovacího procesu ve vládní koalici či vládla sama? Pokud se stala stranou ve vládní koalici, jaký na ni měla vliv či neměla, co prosazovala a jakým způsobem se chovala? KSČM můžeme považovat za stabilní stranu politického

spektra, která zatím nikdy nezískala méně než 10% hlasů. Na druhé straně můžeme KSČM označit za stranu bez koaličního potenciálu, která díky své minulosti nikdy nebyla součástí rozhodovacího procesu. To je například rozdíl od dalších zkoumaných postkomunistických stran, které se alespoň jednou podílely na výkonu moci. Strana SDL se v 90. stala důležitým aspektem ve stranickém vývoji Slovenska. Strana se zúčastnila rozhodovacího procesu ve dvou případech, poprvé vládla krátce poté, co bylo v roce 1994 vyvoláno hlasování o nedůvěře vládě, která padla a SDL poté vládla s pravicovými subjekty necelý rok. Strana se do vládní koalice dostala ještě v roce 1998, kdy vytvořila vládní koalici s SDK, SMK a SOP. Dnes již SDL neexistuje, protože po volebním neúspěchu roku 2004 (zisk pouze 1,4 % hlasů) se strana sloučila se stranou Směr, kterou vede jejich bývalý místopředseda Robert Fico. Co se týče polského případu SLD, strana se na rozhodovacím procesu podílela také dvakrát, poprvé vládla se stranou PSL v letech 1993 – 1997, kdy byla SLD ve volbách vítěznou stranou (zisk 20,4 % hlasů). V druhém případě SLD vyhrála volby v roce 2001 v rámci koalice s US (celkový zisk 41 % hlasů) a stala se hlavní vládnoucí stranou v Polsku, vládla až do předčasných voleb v roce 2005. V posledních volbách v roce 2011 však strana získala pouhých 8,2 % hlasů a je tedy otázkou, jakým směrem se bude strana dále vyvíjet. Můžeme tedy říci, že nejstabilnější ze zkoumaných stran je KSČM, která je prozatím bez koaličního potenciálu.

Druhá z mých stanovených výzkumných otázek byla: zdali se strany na základě svého programu staly stranami sociálnědemokratickými či socialistickými nebo zůstaly u svého předešlého programu či podědily jednotlivé prvky z programů komunistických stran? V případě Komunistické strany Čech a Moravy se program částečně změnil, strana se přihlásila k „demokratickému socialismu“ a vyjádřila se ke snaze vybudování moderní socialistické

společnosti, byla pro demokratické zřízení. Ve svých programech často zmiňovala myšlenku socialismu, přesto se v některých částech programu hlásí k ideám Marxe a Engelse. Lze říci, že program KSČM se demokratizoval, ale nezbavil se všech prvků, abychom stranu mohly označit za sociálnědemokratickou. Zde můžeme nalézt odlišnost mezi KSČM a SLD. V rámci Polska můžeme říct, že se strana sociálnědemokratizovala až v roce 1999, kdy se ze seskupení stala strana. V předchozích programech byla jasně pro demokratický režim, když zamítala minulost strany z dob komunistického režimu. Přesto se v programu z roku 1997 zastala jedinců, kteří poctivě pracovali v době lidového Polska. Od konce 90. let po transformování SLD ze seskupení na jednotnou stranu však můžeme říct, že SLD je strana sociálnědemokratického typu. Slovenská SDL se ve svých programech také hlásí k demokratickému socialismu. V případě této strany můžeme říct, že již od počátku své existence je stranou sociálnědemokratickou. Strana se již ve svých počátečních programech prohlašuje jako sociálnědemokratická strana, což splňuje i jednotlivými body ve volebním programu.

Třetí výzkumná se zabývala výměnou stranického vedení, jestli k výměně došlo a jakým způsobem? Pokud došlo ke změně, byla vyměněna celá vládnoucí garnitura nebo se obměnila jenom „nepohodlná“ část strany? V počátku této výzkumné otázky musíme brát ohled na to, že KSČ sdružovala komunisty z obou federativních celků Československa, a proto je při této výzkumné otázce důležité je brát samostatně. KSČ se po změně stranického systému rozhodla zbavit nepohodlných jedinců (G. Husák, M. Jakeš, M. Štěpán) a zvolila si nové vedení, do čela strany se krátce postavil L. Adamec. V rámci KSČ se poté vytvořila KSČM, která měla hájit zájmy české části federace, ve slovenském prostředí tuto úlohu splňovala KSS. Prvním předsedou KSČM se stal J. Svoboda, který chtěl stranu reformovat a i změnit její

název. Jedním z nejdůležitějších milníků v rámci KSČM bylo zvolení Miroslava Grebeníčka předsedou strany. Grebeníček byl zvolen díky konzervativnímu křídlu strany, od jeho zvolení bylo jasné, že se strana nebude transformovat natolik, jak si představoval J. Svoboda. Grebeníček vydržel ve funkci předsedy strany až do roku 2005, kdy byl nahrazen Vojtěchem Filipem, tato výměna nastala z důvodu zlepšení obrazu strany ve společnosti. Zvolením nového předsedy se ovšem strana nijak nezměnila. KSS se podařilo po Sametové revoluci vyměnit celé vedení strany, vznikl tak Akční výbor, který vedl pozdější předseda SDL Petr Weiss. Tomu se podařilo stranu sociálně-demokratizovat a vymanit ji z komunistické minulosti. Petr Weiss byl poté nahrazen ve vedení strany J. Migašem, kterému se nepodařilo stranu stabilizovat. PZPR se na svém sjezdu rozpadla, když předseda strany M. Rakowski nedokázal stranu názorově sjednotit. Na troskách PZPR vznikla SdRP, jejímž prvním předsedou se stal A. Kwaśniewski, nově vzniklá strana okamžitě odmítla komunistickou minulost a pod vedením A. Kwaśniewského se částečně sociálně-demokratizovala už jako SDL. Poté co byl Kwaśniewski zvolen prezidentem, novým předsedou se stal na rok J. Oleksy, který byl roku 1997 nahrazen L. Millerem. Tomu se povedlo v roce 2001 zvítězit ve volbách a definitivně stranu sociálně-demokratizovat. Během vládního období se roku 2004 rozhodl rezignovat, od této doby můžeme určit stagnaci strany, kde se během 4 let vystřídali čtyři předsedové (K. Janik, J. Oleksy, W. Olejniczak a G. Napieralski), kteří přispěli k úpadku strany. Po neúspěšných volbách se v roce 2011 do vedení strany vrátil L. Miller a je tedy otázkou jak se strana bude dál vyvíjet v polském stranickém systému. (Všechny použité informace jsou již odkazované v praktické části)

Hlavním cílem mé práce bylo zjistit, zda se postkomunistické levice transformovaly úspěšně či neúspěšně a jestli se z nich staly strany sociálně-demokratického typu. V úvodu jsem si stanovil jednotlivé otázky,

na které jsem ve své práci dle mého názoru odpověděl. Postupoval jsem podle zmíněného úvodu, nejdříve jsem se zabíral situací před rokem 1989, poté jsem se věnoval vývoji postkomunistických stran od jejich počátku až do současnosti. Zabýval jsem se programy stran, dle kterých jsem zkoumal, zda se strana vymanila z komunistické minulosti. Dále jsem se věnoval volebním výsledkům stran v daných státech, na základě kterých jsem se snažil určit stabilitu volebních výsledků ve stranickém systému. Je ovšem otázkou, jak se bude vyvíjet situace v jednotlivých postkomunistických levicích, protože každé volby mohou danou situaci naprosto změnit.

6. Resumé

The topic of this thesis is to compare post-communist leftwing parties (Communist successor parties) in three particular countries. For my thesis I have chosen following countries: the Czech Republic, Poland and Slovakia. All of the mentioned countries were under the influence of the Soviet Union during the whole second half of the 20th century. In each country I focused on the development, leadership, political programme and parties which have split off. Whereas I found out in my thesis that both political parties Democratic Left Alliance (SLD) (Poland) and Party of the Democratic Left (SDL') (Slovakia) have oriented to social-democracy, we can still consider Communist Party of Bohemia and Moravia (KSČM) being a communistic party. Except KSČM the rest of the parties participated in two cases of decision process. Nevertheless the most stable party is KSČM which has, so far, always received more than 10% of votes. SLD has gained smaller number of votes and has replaced several leaders of the party during recent years. SDL' was not able to settle up with the Slovakian party system and in 2004 the party ceased to exist through uniting with the political party Smer.

7. Prameny a literatura

Antoszewski, Andrzej - Herbut, Ryszard - Sroka, Jacek: 2003. Stranický systém Polska. In: Fiala, Petr - Herbut, Ryszard a kol.: *Středoevropské systémy politických stran*. MPÚ: Brno, 105-152.

Dančák, Břetislav: 2002. Republika Polsko. In: Fiala, Petr - Holzer, Jan - Strmiska, Maxmilián a kol.: *Politické strany ve střední a východní Evropě. Ideově-politický profil, pozice a role politických stran v postkomunistických zemích*. MPÚ: Brno, 285-314.

Fiala, Petr – Hloušek, Vít: 2003. Stranický systém České republiky. In: Fiala, Petr - Herbut, Ryszard a kol.: *Středoevropské systémy politických stran*. Mezinárodní politologický ústav: Brno, 153-225.

Fiala, Petr – Holzer, Jan – Mareš, Miroslav – Pšeja, Pavel: 1999. *Komunismus v České republice*. Mezinárodní politologický ústav: Brno.

Fiala, Petr - Mareš, Miroslav - Pšeja, Pavel: 2005. Komunisté a jejich strany. In: Malíř, Jiří - Marek, Pavel: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 - 2004. II. Díl: Období 1938 - 2004*. Doplněk: Brno, 1413-1432.

Fiala, Petr - Mareš, Miroslav: 1998. Programová analýza SPR_RSČ a KSČM z hlediska politického extremismu. In: Fiala, Petr (ed.): *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Masarykova univerzita: Brno. 95-104.

Hloušek, Vít - Kopeček, Lubomír: 2002. Nástupnické komunistické strany a jejich typologizace. In: Hloušek, Vít – Kopeček, Lubomír (eds.): *Rudí a růžoví. Transformace komunistických stran*. Mezinárodní politologický ústav: Brno, 10-40.

Hloušek, Vít – Kopeček, Lubomír: 2010. *Politické strany. Původ, ideologie a transformace stran v západní a střední Evropě*. Grada Publishing, a. s.: Praha.

Just, Petr: 2010. Problematická identifikace levice na Slovensku do roku 1999. In: Bureš, Jan – Charvát, Jakub – Just, Petr a kol.: *Levice v České republice a na Slovensku 1989–2009*. Aleš Čeněk, s.r.o.: Plzeň, 86-125.

Kopeček, Lubomír: 1999. Specifika vývoje slovenského systému politických stran. In: Strmiska, Maxmilián (ed.): *Postkomunistické stranické soustavy a politická pluralita*. Mezinárodní politologický ústav: Brno, 37-61.

Kopeček, Lubomír: 2001. Transformace středoevropských komunistických stran - polský a maďarský příklad. *Středoevropské politické studie*. Č. 2, roč. III, jaro 2001. Dostupné na: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=89>, 20. 4. 2012.

Kopeček, Lubomír: 2002a. Strana demokratické levice 1989-2002: úspěch či neúspěch slovenských postkomunistů? In: Hloušek, Vít – Kopeček, Lubomír (eds.): *Rudí a růžoví. Transformace komunistických stran*. Mezinárodní politologický ústav: Brno, 100-137.

Kopeček, Lubomír: 2002b. Slovenská republika. In: Fiala, Petr - Holzer, Jan - Strmiska, Maxmilián a kol.: *Politické strany ve střední a východní Evropě. Ideově-politický profil, pozice a role politických stran v postkomunistických zemích*. MPÚ: Brno, 355-381.

Kopeček, Lubomír: 2003. Stranický systém Slovenska. In: Fiala, Petr - Herbut, Ryszard a kol.: *Středoevropské systémy politických stran*. Mezinárodní politologický ústav: Brno, 153-225.

Kopeček, Lubomír: 2005. Polsko. In: Strmiska, Maxmilián - Hloušek, Vít - Kopeček, Lubomír - Chytilík, Roman: *Politické strany moderní Evropy*. Portál: Praha, 496-528.

Kowal, Paweł: 2002. Transformace Polské sjednocené dělnické strany na přelomu 80. a 90. let. In: Hloušek, Vít - Kopeček, Lubomír (eds.): *Rudí a růžoví. Transformace komunistických stran*. MPÚ: Brno, 138-162.

Křížkovský, Ladislav – Klinderová, Iva – Suchánek, Jaroslav – Lakotoš, Michal: 1992. *Politické strany a hnutí v mechanismu voleb v ČSFR*. ČECHOS: Praha.

Kubát, Michal: 2005. *Demokracie v Polsku. Politický systém Polské republiky (1989 - 2005)*. Slon: Praha.

Kubát, Michal: 2006. Koaliční vládnutí v Polsku po roce 1989. In: Cabada, Ladislav a kol.: *Koalice a koaliční vztahy České republiky v evropském kontextu*. Aleš Čeněk: Plzeň, 166-188.

Kubát, Michal: 2008. Polsko: Politický a ústavní systém Třetí republiky. In: Cabada, Ladislav a kol.: *Komparace politických systémů. Nové demokracie střední a východní Evropy*. Oeconomica: Praha, 9-36.

Kubát, Michal: 2010. *Politická opozice v teorii a středoevropské praxi*. Dokořán: Praha.

Leška, Handl: 2005. Between Emulation and Adjustment: External Influences on Programmatic Change in the Slovak SDL. *Journal of Communist Studies and Transition Politics*. Č. 1, svazek 21, březen 2005. Dostupné na <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13523270500055454>, 27. 02. 2012.

Leška, Vadimír: 2006. *Slovensko 1993-2004 léta obav a nadějí. Ústav mezinárodních vztahů*: Praha.

Mareš, Miroslav: 2002. Pokusy o reformu komunistické strany a postkomunistické subjekty v České republice. In: Hloušek, Vít – Kopeček, Lubomír (eds.): *Rudí a růžoví. Transformace komunistických stran*. Mezinárodní politologický ústav: Brno, 100-137.

Mareš, Miroslav: 2005: Reformists versus Dogmatists. The Analysis of the Internal Party Conflict inside the KSČM. In: Kopeček, Lubomír (ed.): *Trajectories of the Left. Social Democratic and (Ex-)Communist Parties in Contemporary Europe: Between Past and Future*. CDK: Brno, 130 – 140.

Mareš, Miroslav: 2011. Komunismus. In: Bastl, Martin – Mareš, Miroslav – Smolík, Josef – Vejvodová, Petra: *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Grada Publishing, a. s.: Praha.

Mlejnek, Josef: 2000. Polská republika. In: Cabada, Ladislav – Dvořáková, Vladimíra a kol.: *Komparace politických systémů III*. VŠE: Praha.

Mlejnek, Josef: 2005. IV. republika, nebo diumvirát „kačerů“? *Revue Politika*. Č. 9, 2005. Dostupné na: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/604/iv-republika-nebo-diumvirat-kaceru>, 20. 4. 2012

Pink, Michal – Valterová, Aneta: 2010. Volby do Poslanecké sněmovny České republiky 2010 a jejich „alternativní výstupy“. *Středoevropské politické studie*. Č. 2 – 3, roč. XII, jaro - léto 2002. Dostupné na: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=414>, 16. 3. 2012

Vodička, Karel – Cabada, Ladislav: 2007. *Politický systém České republiky: historie a současnost. 2. aktualizované a rozšířené vydání*. Portál: Praha.

Žatkuliak, Jozef: 2005. Politické strany a hnutia na Slovensku po novembri 1989 až do rozpadu česko-slovenského štátu 1992. In: Malíř, Jiří - Marek, Pavel a kol.: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 - 2004. II. Díl: Období 1938 - 2004*. Doplněk: Brno, 1381-1411.

Žúborová, Viera: 2010. Hľadanie stability na ľavom brehu. In: Bureš, Jan – Charvát, Jakub – Just, Petr a kol.: *Levice v České republice a na Slovensku 1989–2009*. Aleš Čeněk, s.r.o.: Plzeň, 127-137.

Internetové zdroje³⁸

<http://www.aktualne.centrum.cz>

<http://www.app.statistics.sk>

<http://www.denik.cz>

<http://www.electionresources.org>

<http://www.hn.ihned.cz>

<http://www.i15.cz>

<http://www.kscm.cz>

<http://www.just.wz.cz>

<http://www.literarky.cz>

<http://www.rohlas.cz>

<http://www.sdl.sk>

<http://www.sds.cz>

<http://www.socialistinternational.org>

<http://www.strana-smer.sk>

<http://www.terra.es>

<http://www.thenews.pl>

<http://www.totalita.cz>

<http://www.volby.cz>

<http://www.wbj.pl>

---

³⁸ Zdroje ověřeny ke dni 03. 05. 2012.

8. přílohy

č. 1. Zkratky stran:

ANO -	Aliance nového občana
AWS -	Volební akce Solidarita
ČSSD -	Česká strana sociálně demokratická
DFK -	Demokratické fórum komunistů
DL -	Demokratická levice
DSP -	Demokratická strana práce
DU -	Demokratická unie
EGY -	Soužití
HSD – SMS -	Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko
HZDS -	Hnutí za demokratické Slovensko
KDH -	Křesťanskodemokratické hnutí
KDU – ČSL -	Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová
KDU -	Křesťanská a demokratická unie
KPP -	Komunistická strana Polska
KSČ -	Komunistická strana Československa
KSČM -	Komunistická strana Čech a Moravy
KSS -	Komunistická strana Slovenska
KSS '91 -	Komunistická strana Slovenska - 91
LB -	Levý blok
LiD -	Levice a demokraté
LSU -	Liberálně sociální unie
MKM -	Maďarské křesťanskodemokratické hnutí
MPP -	Maďarská občanská strana
NF -	Národní fronta
ODA -	Občanská demokratická aliance

ODS -	Občanská demokratická strana
OF -	Občanské fórum
OPZZ -	Celopolská dohoda odborových svazů
PAX -	Křesťansko – sociální unie a Polský katolicko – sociální svaz
PD -	Demokratická strana
PIS -	Právo a spravedlnost
PKDL -	Parlamentní klub demokratické levice
PO -	Občanská platforma
PPR -	Polská dělnická strana
PSL -	Polská lidová strana
PUS -	Polská sociálně demokratická unie
PZPR -	Polská sjednocená dělnická strana
RP -	Palikotovo hnutí
RSS -	Rolnická strana Slovenska
SD -	Demokratická strana
SDA -	Sociálně demokratická alternativa
SDKÚ -	Slovenská demokratická a křesťanská unie
SDL -	Strana demokratické levice
SDL' -	Strana demokratické levice
SdPI -	Polská sociální demokracie
SdRP -	Sociální demokracie Polské republiky
SDS -	Strana demokratického socialismu
SDSS -	Sociálnědemokratická strana Slovenska
SLD -	Svaz demokratické levice
SMK-MKP -	Strana maďarské koalice
SNS -	Slovenská národní strana
SOP -	Strana občanského porozumění
SPR – RSČ -	Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa
SV -	Společná volba
SZ -	Strana zelených

SZS -	Strana zelených Slovensko
TOP09 -	Tradice, odpovědnost, prosperita 2009
UD -	Demokratická unie
UP -	Unie práce
US -	Unie svobody
US – DEU -	Unie svobody – Demokratická unie
UW -	Unie svobody
VPN -	Veřejnost proti násilí
VV -	Věci veřejné
ZKPP -	Svaz polských komunistů „Proletariát“
ZKS -	Svaz komunistů Slovenska
ZRS -	Sdružení rolníků Slovenska
ZSL -	Sjednocená lidová strana